

asi

ASSEMBLY SUPPORT INITIATIVE
NEWSLETTER

Mart 2005 Nr. 16

Avrupa Parlamentosu'ndan mesaj
ORA 2005 yılına ait Kosova
bütçesini eleştiriyor

Naim Jerliu:
Kosova yasalarının gerçekleştirilmesinde görülen zorluklar

Teşekkürler, Ambassador Fieschi !

Pascal Fieschi 2002 yılının Ocak ayından 2005 yılının Mart ayına kadar AGİT Kosova Misyonu Şefiydi. Kendisi BM Genel Sekreter Özel Temsilcisi olarak (UNMIK) BM Kosova Gecici Administratif Misyonu'nun bir parçası olan kapasite yapılanması için sorumluydu. OMIK Şefi olarak Ambassador Fieschi Geçici Özyönetim Enstitülerinin (GÖE) kurulmasına katkıda bulunarak 2002 ve 2004 yıllarında belediye ve merkezi seçimlerin düzenlenmesini sağladı. AGİT, Ambassador Fieschi 'nin üç yıl içerisinde göstermiş olduğu profesyonel çalışmaları için teşekkür etmek ve önümüzdeki yıllar içerisinde başarılar ve iyi şanslar dilemek istiyor.

Kısa Haberler

Kosova Meclisi binasında Roma ve Haşkali Kültür Sergisi

24-27 Ocak 2005 tarihinde Kosova Meclisi binasında Roma ve Haşkali Kültürü sergisi düzenlendi. Kosova Meclisi Başkanlığı ve Roma ve Haşkali Dokumentasyon Merkezi (RADK), AGİT Kosova Misyonu desteği ile sergiyi örgütledi. Roma ve Haşkali gençleri tarafından sunulan sanat resimleri, fotoğraflar ve şiirler Kosova enstitülerinin en yüksek bir organını oluşturan Kosova Meclisi'nde kendi kültürlerini ifade etmeyi hedeflemekteydi. 24 Ocak tarihinde yapılan açılışta Meclis Başkanlığı üyesi Prof. Fatmir Sejdiu, AGİT Kosova Misyonu Şefi Ambassador Pascal Fieschi, Rom ve Haşkali Dokumentasyon Merkezi co-manajerleri Sn Bekim Sylva ve Sn. Adem Osmani tarafından selamlandı. Resepsiyona Rom ve Haşkali topluluklarının politik liderleri, Kosova Meclisi üyeleri, GÖE, UNMIK, Yabancı ülkelerin eşgüdüm ofisi temsilcileri, bu topluluklar ile çalışmakta olan yerel ve uluslararası STÖ'ler katıldılar. Daha fazla bilgi için Mario.maglov@osce.org ile irtibat kurunuz.

Standardların gerçekleştirilmesinde Parlamentonun sorumluluğu

10 Şubat 2005 tarihinde Parlamento İdare Enformasyon Merkezi (PIEM) "Standardların gerçekleşmesinde Parlamentonun sorumluluğu" konulu kamuya açık bir toplantı düzenledi. Bu toplantıya Kosova Meclisi'nin iki üyesi Sn Sanije Aliaj ve Mr. Mahir Yağcılar olduğu gibi Hükümet Standardları Koordinatörü Sn Avni Arifi bir araya geldi. PIEM, 2004 yılının Nisan ayında UNDP-Kosovo ve Inter-Parlamento Birliği'nin SPEAK projesi ve Kosova Meclisi ile Ulusal ve Kosova Üniversitesi Kütüphanesinin sıkı işbirliği ile kurulmuştur. Ulusal ve Üniversite Kütüphanesi'nde kurulan Enformasyon Merkezi kamuoyunun İnternete bağlı olan arşiv sistemine ve Kosova Meclisi web sitesine bağlanmayı amaçlamaktadır

Üç Avrupa ülkesi parlamento üyeleri muhalefet ve koalisyon rolünü ele aldılar

AİA, Meclis'in desteklenmesine dair olan EAR-AİA Projesi tarafından fon sağlanarak 18 Şubat 2005 tarihinde çoğunluk ve muhalefetten gelen parlamento üyelerinin rolü hakkında İkinci Forum tartışmalarını düzenledi. Fransa, Almanya ve Belçika'dan altı milletvekili görgüleri paylaşarak Kosova Meclisi üyeleri ile tartışmalarda bulundular. Tartışmalar şu konular üzere yapıldı: hükümet koalisyonu ve muhalefet arasındaki anlaşmalar, Parlamentonun Başkanlık tarafından idare edilmesi, bütçe kontrolü, inter-parlamento ilişkileri, kanun hazırlama süreci, parlamento anketleri yasaların gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine dair kontrolün yapılması. 2005 yılının Mart ayı ortalarında, Fransa, Belçika ve Almanya konsorsiyumları AİA tarafından fon sağlanan 18 aylık projeyi tamamladı..

Yasa tasarılarının gözden geçirilmesi için sıralı kamuya açık toplantılar düzenlendi

Iako već imaju mnogo novih nacrtu zakona koje je vlada predložila, skupštinski odbori nastavili su sa svojim redovnim sednicama. Skupština jedanput nedeljno organizuje otvorene sednice o nacrtima zakona, koje se smatraju za presudne za obezbeđivanje mišljenja šireg građanskog društva i javnosti. Početkom februara, sednice otvorene za javnost biće održane o nacrtu zakona o nezavisnoj medijskoj komisiji, nacrtu zakona o zdravstvenom osiguranju i nacrtu zakona o nevladinim organizacijama. IPS pozdravlja to što se nove otvorene sednice održavaju odmah naredne sednice pošto se nacrti zakona usvoje na prvom iščitavanju. Takođe početkom februara Nacionalni demokratski institut (NDI) organizovao je dosta posećenu radionicu sa predsednicima Odbora o važnosti i funkcionisanju otvorenih sednica. Priručnik o otvorenim sednicama, koji je objavljen sredinom 2004. godine, ponovo je distribuiran svim članovima Skupštine. Na svom obraćanju na plenarnoj sednici Skupštine održanoj 3. decembra 2004. godine, SPGS Soren Jesen-Peterson pozvao je Skupštinu da drži otvorene sednice kao važan instrument za zaključak dodatne ekspertize i veće uključenje građanskog društva u predložima zakona.

Avrupa Parlamentosu'ndan mesaj

Josep BORRELL FONTELLES

Avrupa Parlamentosu Başkanı

Avrupa Birliği, demokrasi ve hukuk üstünlüğünü hedefleyen politik sistemler için giderek daha fazla bir hedef unsuru oluşturmaktadır. Geçen yılın Mayıs ayında, Malta ve Kıbrıs dahil olmak üzere Merkez ve Doğu Avrupa'nın daha sekiz ülkesi AB üyeliğine katılan en kalabalık bir grubu oluşturmaktadır. Bu, Avrupa bütünleşme sürecine katılımın büyük bir başarısının kanıtını oluşturmaktadır.

Şunu hatırlatmama izin verin. Avrupa Parlamentosu (AP) geçen yasama döneminde bizim çalışmalarımıza teşekkür ederek son zamanlarda yapılan genişlemede önemli ve aktif bir rol üstlenmişti. Batı Balkan ülkelerinin Avrupa ile bütünleşmeleri yolunda ciddi adımların atılması doğrultusundaki çalışmalarımızda Parlamentomuzun oynadığı önemli rolü de gözden kaçırmalıdır.

Parlamentomuzun bir kaç kez aldığı tutuma göre, İstikrarlık ve Birleşme Süreci kapsamında Merkez ve Doğu Avrupa ülkeleri ile ilgili yaklaşımımızı AB ile bütünleşmeye götüreceğini ve AB ülkesi olmak isteyen ülkelerin tüm koşulları yerine getirmelerinin gerektiği vurgulanmaktadır. Ama tüm bunlar, Kosova'da yaşamakta olan tüm toplulukların barışmaları ve ortak gelecek vizyonu olmadan gerçekleşemez.

Önümüzdeki aylar içerisinde Kosova ile ilgili alınacak olan herhangi bir karara rağmen, Kosova'nın geleceğinin Avrupa'da olduğuna samimi olarak inanıyorum. Tüm diğer şeyler bir yana bırakılarak önümüzdeki dönem içerisinde politik, ekonomik ve sosyal

planda gerekli reformların ve gelişmelerin yapılmasına örnek olmalıdır.

Bu temel üzere Avrupa Parlamentosu, AB'nin Kosova'da daha aktif bir rolde bulunmasını savunmaktadır. Bu, 25 Ocak tarihinde Brüksel'de Kosova'nın durumu ile ilgili Parlamentonun Dış İlişkiler Komitesi'nin özel toplantısında tanzim edilmiştir. Aleni toplantıya bağımsız uzmanlar olduğu gibi Kosovalı temsilciler, Sırbistan ve Karadağ hükümeti ve UNMIK temsilcileri katıldı. İstikrarlı, demokratik ve çok uluslu bir Kosova'nın Avrupa geleceğinin onun yurttaşları ve topluluklarının elinde olduğu tanzim edilmiştir.

Kosova'nın en önemli görevleri arasında demokratik enstitülerin kurulması ve yasa kuralları ile idare edilen multi-etnik bir toplumun kurulmasıdır. UNMIK ve Geçici Özyönetim Enstitüleri (GÖE) yasal çerçevenin temin edilmesi doğrultusunda gerekli olan yasalari temin ederek çok sayıda adımlar atmış bulunmaktadır.

Bu süreç içerisinde Kosova Meclisi'nin rolü çok önemlidir. Parlamento üyeleri olarak sizler Kosovalıların demokratik olarak seçmiş oldukları temsilcilerini oluşturuyorsunuz. Kosova'nın istikrarlık, demokratikleşme ve modernleşme yolundangeçmesi sorumluluğu size düşmektedir. Onların etnik, politik ve sosyal geçmişlerine bakmayarak tüm Kosovalılara daha iyi yaşam koşullarının temin edilmesi sorumluluğu size düşmektedir.

Geçmişteki gelişmeler, gereken şekilde kullanılıp gerçekleştirilmeyen yönetmelik-

lerin ilerleme getirmediğini ve bunları akasında yeterli bir politik istek olmadığında başarı kaydedilemeyeceğini göstermiştir. Uluslararası topluluk da gerekli olan yerel politik isteğinin yerini değiştirebilir. Eni sonu AB ve diğer uluslararası aktörler sadece yardımda bulunabilir ve destek verebilir.

Geçen yılın Mart ayında olagelen trajik olaylar tüm etnik ve dini grupların özgür ve korkusuz yaşamaları için alternatifin olmadığını göstermiş bulunmaktadır. Kosova Arnavut politik güçlerinin bu yoldan yürüyüp Sırp ve Arnavut olmayan diğer topluluklar ile daha geniş bir işbirliği ve diyalog kurmaları yolunda çaba harcamalarını davet ediyorum. Aynı zamanda düşünceme göre

Kosova'da azınlık haklarının korunması için tüm azınlıkların Kosova Meclisi de dahil olmak üzere tüm Kosova enstitülerinde etkin bir rol üstlenmeleri gerekir. Geçen yılın Aralık ayında da Güney-Doğu Avrupa Parlamento Delegasyonu ile Sırbistan Karadağ Parlamentosu arasında yapılan ortak toplantıda buna benzer bir öneri yapılmıştır.

Haydi UNMIK/GÖE'nin Kosova Standardlarının Gerçekleştirilmesine değin Planı'nda saptanan önemli görevleri gerçekleştirmekte bir ilerleme kaydetme doğrultusunda birlikte çalışalım. Bu süreçte Meclisi'nize önemli bir rol düşmekte ve bu doğrultuda Avrupa Birliği'nin destek sunmasını bekleyebilirsiniz.

Kanunların uygulanması yönünde meydan okuma

Yasama sistemi demokrasilerde önemli rol oynar: yurttaşların ihtiyaçlarını, sorunlarını, tedirginliklerini, emellerini ve önceliklerini dile getirecek yeni politikaların oluşturulması veya yürürlükteki politikaların değiştirilmesini sağlayarak vatandaşı temsil eder; yasalar ve yasa hükmünde kurallar çıkarır; aynı zamanda iktidarın çalışmasını denetleyerek onaylanan kanunların gerektiği şekilde ve başarılı bir şekilde uygulanmasını sağlar.

Naim Jerliu, Kosova Meclisi (LDK) milletvekili

Parlamentodan geçip onaylanan bir kanunun uygulanmasından sonra onun pratikte gerçekleşmesi yeni bir soru işaretini oluşturur. Yasa çıkaran enstitü yanı sıra milletvekilleri de kanunun onaylanmasıyla her şeyin bitmediğini gayet iyi biliyorlar. Kanunlar ilk sırada belli işlev görmeleri için onaylanır; onların idarede ve günlük yaşamda başarılı ve tutarlı bir şekilde uygulanması gerekir.

Kanunların uygulanması ve uygulama mekanizmaları

Geçen yıllar içerisinde Kosova'da, yasama alanında sürdürülen etkinlikler sonucu geniş toplumsal ilişkileri ve alanları düzenleyen yasalar onaylanmıştır. Bu alana ilişkin güncel uluslararası standartlarla uyum içinde olan bu kanunların başarılı bir şekilde pratikte uygulanmaları ereğiyle, uygulama enstrümanları da öngörülmektedir. En çok başvurulan yaptırım araçları olarak kanunların uygulanmasını üstlenecek özel ajansların oluşturulması, kanunların gerçekleşmesini denetleyecek kurul ve bordların kurulması ve tüzük, içtüzük veya kanun hükmündeki kararname tründeki alt kanun akitlerinin çıkarılması bunların arasında bulunur.

Böyle bir içerik ve kaliteye sahip olmamıza rağmen, Kosova'da yasaların uygulanması konusunda itirazlarımızın olmadığı denilemez. Bununla ilgili olarak, içinde bulunduğumuz yılın başında, 2002-2003 yıllarında Kosova Meclisi tarafından ilan edilen kanunların uygulanmasına ilişkin bir Rapor AGİT tarafından yayınlanmıştı. Raporunda, Kosova Meclisi yasalarının

Hükümet tarafından ne derece uygulandığı ve bu kanunların pratikte gerçekleşmesi için kanun hükmündeki diğer akitler ne derece getirildi konusu ele alınıyor. Raporda belirtildiği gibi, ek dekret ve akitlerin hazırlanması ve çıkarılmasında bir gecikme gözlenmektedir. Buna rağmen hatırı sayılır bir başarı elde edilmiştir. Bunun yanı sıra, mevcut alt kanun akitleri ve iç tüzüklerdeki önemli eksikliklere de Raporda yer veriliyor. Diğerleri arasında, Raporda, Kosova'daki yeni yasaların uygulanmaya konması konusuna uluslararası topluluğun yeterince özen göstermediği, Kosova enstitüleri ise, yerine getirmeleri gereken diğer öncelikli meseleler yüzünden kendi dikkatlerini bu yasaların gerçekleşmesine gerektiği kadar çeviremediler. Miras kalan hukuk sistemi ile mevcut sosyal, ekonomik ve politik gereksinmeler arasında görülen açıkların aşılması için yeni kanun tasarılarının hazırlanması ön plana çıktı. Bu olgudan hareket ederek, yürürlükte olan yasaların uygulanmasına nazaran yeni kanun tasarılarının hazırlanmasına daha fazla özen gösterilmiştir.

Böyle bir durum, mevcut yasama sisteminin, yürürlükte olan kanunların pratikte uygulanmasına daha fazla özen göstermesini gerektirmektedir. İdeal bir durumda, milletvekilleri ve meclisin ilgili her komisyonu, kendi ilgi alanlarında programların ve kanunların yerine getirilmesini sürekli izlemelidirler. Parlamento tarafından kabul edilen kanunların pratikte uygulanabilirliği konusunda idari değerlendirilmeyi yapmaları

yönünde, komisyonlar, daha aktif ve faal bir rol üstlenmelidirler.

Yasaların uygulanmasında gözetleme otoritesi

Meclisin yürürlükteki Geçici Yönetmeliği 10. kuralında milletvekillerin ödev ve sorumlulukları arasında kanunların uygulanmasının denetlenmesi görevi dolaysız bir şekilde belirtilmektedir. Diğer yandan, Yönetmeliğin 44. kuralı ile komisyonların yetkilerinden söz edilirken, kanunların uygulanmasının denetlenmesi daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır. Yönetmelik gereğince, her komisyonunun kendi ilgi alanında olan kanunların ilgili bakanlık veya Kosova Başbakanlığı tarafından uygulanmasını denetleme yetkisi belirtilmektedir. Kendisine verilen bu yetkiyi,

yürürlükteki yasaların ilgili alanlarda ne denli başarılı bir şekilde yerine getirildiği konusunda, komisyon, denetim ve incelemeler sayesinde yerine getirir. Onların uygulanmasını gözetlerken belli durumlarda somut önlemler de önerebilirler. Öte yandan, ilgili bakanlığın veya onun çatısı altında olan enstitünün çalışmalarını denetleyen komisyon, yapacağı toplantısında ilgili bakan veya onun yetkili kılacağı diğer bir üst görevlinin Komisyon toplantısında katılması ve belli konulara açıklık getirmesi emrini verebilir.

Çalışma Yönetmeliği yeni Önergesi (bu verziyon, Çalışma Yönetmeliği Komisyonu tarafından onaylanmıştır) kısa bir zaman içerisinde Parlamento tarafından onaylanması beklenmektedir. Yukarıda belirtilen yetki bu yeni verziyonda da

yürürlükte kalması yanı sıra, ilgili bakanlığın, ilgili istemin sunulmamış olmamasına rağmen, kanunun uygulanması konusunda fonksiyonel komisyon önünde en az yılda bir kez olmak üzere rapor sunması öngörülmektedir.

Aynı zamanda, komisyonların kendi görevlerini yerine getirmeleri sırasında, hazırlayacakları listelerde kanunun onaylandığı tarihi, Resmi Gazetede yayınlandığı tarihi, kanunla ilgili Hükümetin yerine getirmesi gereken hükümlerin listesini ve bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi doğrultusunda Hükümetin aldığı kararların listesini oluşturmaları da öngörülmektedir. Bu sayede, onaylanan kanunların pratikte uygulanması bir hayli kolaylaşarak onların denetlenmesi de mümkün kılınacaktır. Aynı zamanda, ilgili Bakanlığın da, bu konuyla ilgili, yılda bir kez olmak üzere Meclis genel kurulu toplantılarında yazılı ve sözlü rapor sunması da öngörülmektedir.

Bakanlığın rapor sunmadığı veya onun hazırladığı raporu yeterli bulunmadığı durumlarda, komisyonun istemi üzere, bu konu genel kurulun ilerdeki toplantısının gündemine alınacaktır. Bu yeni unsurdan, kanunların uygulanmaları ve onların pratikte uygulanabilirliğinin görüşülmesinde azami bir şekilde yararlanmalıdır. Çok sayıda ülkelerde edinilen tecrübelerden hareket ederek, yaptırım mekanizmalarının öngörülmeşi ve kanunun onaylandığı sırada hakim olan durumun yanlış değerlendirilmesi yüzünden kabul edilen yasaların pratikte gerçekleşmediği örneklerini doğrulamaktadır.

Kosova şu anda en önemli alanlarda esas kanunları hazırlama safhasında bulunduğu için bu tür bir raporun sunulmasının kilitsel önemi vardır. Kanunların uygulanması işlevinde olan

diğer yardımcı yasa aktilerinin kabarcık bir sayıda olması beklendiği için, onlarla ilgili tüm raporların genel kurulu oturumlarına sunulması bir hayli bileşik olacaktır. Diğer ülkelerde de bu konuda benzer uygulamalar gözlenmektedir.

Kosova Meclisi tarafından onaylanan yasaların GSÖT tarafından imzalanıp ilan edilmesine kadar onların uygulanmaya girmemeleri de özel bir konuyu oluşturmaktadır. Kosova Meclisi tarafından şimdiye kadar kabul edilen yasalardan GSÖT tarafından imzalanmış 72 yasa Kosova'da geçerlidir. Geçen oluşumdaki meclis tarafından onaylanan 20 kanun ise imzalanmayı beklemektedir. GSÖT tarafından onların imzalanmasında gözlenen bu duraksama bu oluşum süresinde ivme kazanmalıdır. Aynı şey Meclisin kendisi için de geçerlidir ve bu da diğer önemli bir sorunu oluşturmaktadır.

Sonuç olarak, Meclis tarafından onaylanan kanunların pratikte uygulanması sayesinde vatandaşın istem ve ihtiyaçlarını karşılayacak Hükümet politikaları da yerine getirilmiş olacaktır. Hükümetin gerçekleştirdikleri işlerin hesabının verilmesi derecesinin artırılması kapsamında Hükümet yapısı altında bir ajansın, daha doğrusu Kosova Meclisi kanunlarının uygulanmasını denetleyecek bir gözetleme mekanizmasının oluşturulması isabetli olurdu. Benzeri uygulama diğer ülkelerde de mevcuttur. Diğer yandan kanunların uygulanması çerçevesinde, iktidarın etkinliklerini periyodik bir şekilde denetlemesi doğrultusunda Parlamento'ya da görev düşmektedir. Bu şekilde, kanunların uygulanması alanında görülen bu endişenin (engelin) de daha kolay ve başarılı bir şekilde yerine getirilmesi sağlanır. Nitekim bu şey, milletin temsilcileri olan bu kimselerin temel görev ve sorumluluğudur, aynı zamanda.

Hükümet Mahali Yönetim Reform Planını kabul etti

22 Şubat 2005 tarihinde, Hükümet, Ademi Merkeziyetçilik Teknik Çalışma grubu tarafından geliştirilen Mahali Yönetim Reform Planını kabul etti. Nihayi listede pilot bölge olan beş belediye listesinde Priştine belediyesine ait olan Kosova Sırplarının yaşamakta oldukları Graçanica/Graçanicë/ Graçaniça, Gjilan/Gnjilane/Gilan belediyesinde Partes; Makedonya sınırında olan Kaçanik belediyesinde Hani I Elezit/Đeneral Janković/Elez Han ; Deçan belediyesinde Junik/Yunik ; ve Prizren belediyesine bağlı ve Türklerin çoğunluğu oluşturdukları Mamushë/Mamuşa / Mamuşa yerini kapsamaktadır. Mahali Yönetim Bakanı,

Lutfi Haziri, ademi merkeziyetçilik (yerinde yönetim – desentralizasyon) sürecinin başlaması için yasal enfastrüktürün var olduğunu, ama yeni bir yasanın gerekli olduğunu belirtti. Başbakan Haradinaj muhalefet partilerinin de bu projeyi desteklemelerini isteyerek, bu projenin "hiçbir şekilde kantonizasyona doğru götürmediğini", paralel strüktürlerin "ortadan kaldırılması"na götürecek olan bir transformasyonu oluşturacağını, "Kosova'nın çıkarından olan" yerel bir idarenin sıralı olarak çalışmasına doğru götüreceğini belirtti. Hükümetin bütünlüklü olarak buna ait olan masrafları hesaplamadığı halde, yabancı hükümetlerin ve uluslararası enstitülerin bu projeye finansi destekte bulunmaları beklenmektedir, dedi.

PDK ve ORA, ademi merkeziyetçilik planına karşı geldiler. PDK Genel Sekreteri Jakup Krasniqi yeni planın Çerçeve Dokümana dayanmadığını ve bu yüzden de meşru olmadığını belirtti. O, aynı zamanda planın hedefinin yerel yönetimi desentralize etmek değil "yabancı topraklarla kuşatılmış bölgeleri kurmak ve paralel strüktürleri kurmak" olduğunu iddia etti. ORA, "mahali yönetimin kurulmasına dair politik bir konsensüsün anlaşmanın olmadığı yüzünden bu planın gayri meşru ve illegal olduğunu" belirtti. 23 Şubat tarihinde, PDK gündem sırasında olan ademi merkeziyetçilik hakkında tartışmaların yapıldığını protesto etmek için Kosova Meclisi genel kurul toplantısını terketti. Kosova Meclis Başkanlığı ademi merkeziyetçiliği tartışmak amacıyla 10 Mart Perşembe günü genel kurulun olağanüstü toplantısını çağırma kararı aldı.

Meclis Eğitim, Bilim, Teknoloji, Gençlik ve Spor Komisyonu Başkanı Dr. Enver Hoxhaj ile söyleşi

Eğitim Yasasının uygulanması Meclis'in gündem sırasında başı çekiyor

Christophe Pradie, AGİT Kosova Misyonu Politik görevlisi, 9 Şubat 2005.

Eğitim, Bilim, Teknoloji ve Gençlik Komisyonu'nun çalışmaları hakkında bilgi verir misiniz?

Komisyon haftada iki ya da üç defa bir araya gelmektedir. Bu komisyon geçenlerde Kültürel Zenginlikler Yasa Tasarısı ve Tiyatroya Değın Yasa Tasarısı konuları üzerinde çalıştı. Komisyon, önümüzdeki üç yıla ait etkinlikler planını hazırlamaktadır ve bu belde Mart ayı ortalarında hazır olacaktır. Komisyonun yasa tasarılarını kabul etmekten çok daha fazla yapması gerektiğini düşünüyorum. Komisyon, ilgili yasaların uygulanmasında Eğitim, Bilim ve Teknoloji (EBTB) Bakanlığına yardım etme görevindedir. Biz, onların ihtiyaçlarını saptamak amacıyla EBTB'yi ve Priştine Üniversitesi'ni ziyaret etmeyi planlaştırdık. Bakan Agim Veliu'nun İlk ve Orta Eğitim Yasası ve Yüksek Eğitim'e ait olan Yasa'nın uygulanması konusunda rapor sunmasını davet edeceğiz. Komisyon, Hükümetin kendi eğitim programlarını gerçekleştirmesi doğrultusunda destek vermesini hedeflemektedir.

Eğitim Yasası ile ilgili değerlendirmeleriniz nelerdir?

İki temel yasa vardır: onlardan biri Kosova'da İlk ve Orta Eğitime ait Yasa diğeri ise Kosova'da Yüksek Eğitime ait Yasa'dır. Kosova'daki eğitim reformu bu yasaların sınırlı uygulanmasıyla engellenmiştir. Diğeri bir sorunu ise Yüksek

Eğitime ait olan Yasa'nın yüksek masraflara sahip olmasıdır. Bu yüzden her yasa tasarısının bütçe giderlerini de ihtiva etmesine değın Meliste yürütülen tartışmalar çok önemlidir.

Yürürlükteki eğitimde görülen tüm sorunları kapsamıyor.

Bilimsel Araştırmalar Yasa'sı gibi ek yasaların kabul edilmesi için acil bir ihtiyaç vardır. Eğitim konusu, Kosova tolumunun temel önceliklerden biri olmalıdır. Daha iyi bir eğitim sistemi, daha gelişmiş insan kaynakları ve Kosova toplumu-

nun daha iyi bir kohezyonunu sağlaması yanı sıra yetişkinlerin okuma yazmayı öğrenmeleri için de daha elverişli bir ortamı sağlamaktadır.

Komisyonunuz, EBTB ve Üniversite Rektörlüğü arasında arabuluculuk yapabilir mi?

Şimdi yapamaz. Biz Priştine Üniversitesi yetkililerine karşı olduğu gibi yüksek eğitim konusunda EBTB yetkilerine karşı da saygılıyız. Yüksek mahkemenin bu konudaki kararını da bekleyeceğiz.

Kültür Zenginliği Yasa Tasarısı ve Tiyatro Yasa Tasarısı konusundaki değerlendirmeleriniz nelerdir?

Kültür Zenginliklerine değın Yasa Tasarısı çok kötü bir tasarıdır. Çünkü bu tasarı kültürel hakların korunması için sorumlu olan herhangi bir hükmü ve enstitüyü kapsamamaktadır. Hükümetin yeni tasarımı sunmasını bekliyor ve ondan sonra biz gerekli ilaveleri yapmayı planlaştırmaktayız. Tiyatroya ait Yasa Tasarısı iyi bir tasarıdır. Ama biz Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın tiyatro konusunda verilen yetkileri ile uzlaşmıyoruz. Kültür enstitülerinin bağımsız kamu enstitü statüsüne sahip olmaları gerektiğine inanıyoruz.

Gençlerin Güçlendirilmeleri ve Katılımlarına değın Yasa Tasarısı hakkında ne düşünüyorsunuz?

Şu anda durum öyle değil, ama gençlik meseleleri Ko-

sova enstitülerinin öncelliği olmalıdır. Gençliğe ait Yasa Tasarısı biran önce kabul edilmiştir. Standardlar alanında bir öncelliği oluşturmadığı yüzünden Hükümet bu yasa tasarısını erteledi. Ama ben Hükümetin standardlar yanı sıra sosyal adalet konusu üzerinde çalışması gerektiğine inanıyorum.

Aleni tartışmalar ve politik gündem sırasında gençlik ve eğitimin yükseltilmesi doğrultusunda Kosova Meclisi nasıl bir rolde olmalıdır?

Düşünceme göre, Meclis, eğitimin Avrupa Birliğine yaklaşması konusunda önemli bir rolde bulunabilir. Eğitim, olguların hatırlanmasından çok, eleştirel düşünce gibi kültürel yeteneklerin ve becerilerin geliştirilmesi esasına dayanmalıdır. Maalesef Kosova enstitülerinin eğitime yanlış bir yaklaşımı vardır. Kosova'nın AB'ya yaklaşım konusunu somut bir politikaya dönüştürmesinde sorunlarla karşılaşmaktadır.

ASI'nin Kosova Meclisi'ne sunmuş olduğu yardım konusunda ne düşünüyorsunuz? ASI'den bir talebiniz var mı?

ASI desteği ile Meclis son üç yıl içerisinde büyük başarılar kaydetmiştir. ASI, Meclis üyelerinde bilincin artırılmasına yardımcı bulunabilir. Meclis sadece yasa hazırlayan bir makine değildir. Onun görevi hükümeti denetlemek ve halkın iradesini ifade etmekten ibarettir.

Bizim komisyon, EBTB ile sürdürdüğü işbirliği sayesinde eğitim ve gençlik konusunda ortak konferans ve seminerlerin düzenlenmesi için ilgi göstermektedir. Biz, konferanslarımıza AB uzmanlarını davet ederek AB eğitim standartları konusunda Kosova kamuoyunun bilinçlenmesini

hedeflemekteyiz. Kısa bir süre içerisinde bu konuda somut önerilerle çıkacağız.

Komisyonunuz uzmanların da katılımıyla kamuya açık toplantıları düzenledi mi?

Evet. 10 Şubat tarihinde Tiyyatroya değin Yasa Tasarısı konusunda aleni bir toplantı düzenledik ve bu toplantıya tüm ilgili taraflar davet edildi. Tasarlama sürecine tüm aktörlerin katılmaları konusunda çok dikkatliyiz ve onların önerilerini yeni Yasa Tasarısına dahil edeceğiz. Ama Komisyonun uzman veya araştırmacı getirmesi için herhangi bir bütçesi yoktur. Ben şahsen Başkan Daci' den bir bütçe tahsis etmesini istedim ama hala cevap gelmedi. Bu istemden vazgeçmeyecime emin olabilirsiniz çünkü belli bir bütçe tahsis edilmeden profesyonel bir çalışma yapılamaz.

PDK Paramento Grubu'nun yasama öncelikleri nelerdir?

Biz, Standardların gerçekleştirilmesine ait yasalara ilişkin Hükümet önceliklerini destekliyoruz. Ama Meclis'in bir an önce Yerel İdare Yasası ve Yerel İdarenin Finansmanına ait Yasayı bir an önce kabul etmelidir. İlgili yasalar olmadan pilot projeler başlayamaz. Ademi merkezîyetçilik (yerinde yönetim – desantralizasyon) süreci için gerekli olan enfratrüktürün kurulması çok önemlidir. Asıl sorun Hükümetin bunu yapamadığından kaynaklanmaktadır. PDK'nın diğer önceliklerinden biri ekonomik kalkınmayı ve küçük ve orta ölçekli şirketlerin kurulmasını destekleyen yasaların çıkarılmasıdır.

Bağımsız Medya Komisyonu Yasa tasarısı hakkında görüşünüz nedir?

Bu Yasa Tasarısı muhalefetin yapıcı bir rolde bulunması

ve Kosova ile Uluslararası Topluluk arasında yakın bir işbirliğin kurulmasına katkıda bulunmasının en iyi bir örneğidir. Yasa Tasarısının şimdiki versiyonu medyanın hükümet tarafından kontrol edilmesi için uygun bir ortamı yaratabilir. PDK Komisyonun önerilen yapısına karşı gelmektedir (7 üye: 2 üye GSÖT tarafından tayin edilmiş, 1 üye Kosova Meclisi tarafından tayin edilmiş 4 üye Meclis tarafından onaylanmış ama Sivil Toplum tarafından seçilmiş). PDK medyanın politikadan ayrı olmasını istemektedir. BMK kamuoyu ve özel medya çalışmalarına katılabilir.

PDK Başkanı Hashim Thaci'nin GSÖT ve Ambassador Fieschi'ye göndermiş olduğu mektubunun ciddiye alınması ve mektubun Geçici Medya Komisyonerinin (GMK) yeni çözümler ile gelmesini teşvik etmesi beni çok memnun etti. PDK, GMK tarafından gelen tüm önerileri desteklemektedir. Ümit ediyorum ki ilgili Komisyon bu önerileri göz önünde bulundurup Meclis'in Yasa Tasarısını üzerinde çalışan versiyonu kabul edecektir. En sonunda Kosova'ya iyi bir Yasa temin edilmesi doğrultusunda Ambassador Pascal Fieschi'nin yapıcı işbirliği ve yardımı için teşekkür etmek istiyorum.

Meclis yasalarının gerçekleştirilmesinde güçlükler

AGİT İnsan Hakları ve Yasa İdaresi Bölümü, Kosova Meclisi tarafından geçen yasaların, 2002-2003 döneminde ilan edilen yasalara dayanarak ek yasama yardımı ile gerçekleştirildiğine dair raporu yayınladı. Tüm Meclis üyelerine raporun birer kopyası verildi. 3 Şubat tarihinde rapor, tüm Bakanlıklardan bakan yardımcılarının katıldıkları bir ortak toplantısında ele alınıp görüldü. Raporda yayınlanan genel değerlendirmede, Kosova Meclisi yasalarının gerçekleştirilmesinin önemli bir gecikme ile başladığına işaret edilirken, bundan sonra da sorumlu enstitülerden birçoğu yavaş yavaş zorlukları atlattığına belirtmektedir. Bu gecikmenin temel nedenleri şunlardır: bakanlıkların yasal ofislerinde yeterli personelin olmaması ve yürürlükte olan yasalar kabul edilecek yerde yeni yasaların tasarlınmasına odaklanma. Raporda, GÖE yönetim dalının sorumluluğunun artırılması gereksinimine işaret edilmektedir. Bu ise, Başbakanlık Ofisi çerçevesinde Kosova Meclisi Yasalarının gerçekleştirilmesine dair mekanizmaların kurulması ile olduğu gibi yönetim etkinliklerinin zaman zaman parlamento tarafından denetlenmesi ile gerçekleşebilir. Raporda aynı zamanda Kosova'da normatif aktürlerinin ayarlanması, onların arasında hiyerarşinin temin edilmesi, Normatif Akitlere değin Yasa'nın kabulü ile yayınlanması için sorumlu olan organların kurulmasına işaret edilmektedir. Rapora şu siteden ulaşabilirsiniz

www.osce.org/kosovo/documents

Kısa haberler

Başkan, Meclis'te yıllık konuşmasını yaptı

26 Ocak 2005 tarihinde Kosova Başkanı Dr. Ibrahim Rugova, Kosova Meclisi'ne yapmış olduğu yıllık hitap konuşmasında bulundu. Ocak ayında düzenlenen genel kurul toplantısında yapmış olduğu açılış konuşmasında, Başkan, Kosova'da ekonomik büyümenin devam edeceği inancını belirterek, bağımsızlığın kaydedilmesinin hükümete düşen en önemli görevlerden biri olacağını belirtti. Standardların gerçekleştirilmesi ve azınlıkların entegrasyonu doğrultusunda hükümetin çaba harcadığını vurguladı. Başkan Rugova, Kosova'nın birkaç Avrupa ülkesinde olduğu gibi ABD'de de diplomatik bir şekilde tanıtılması doğrultusunda Hükümetin çalışmalarında bulunacağını belirtti. Kosova Başkanı Rugova, konuşmasında, 2004 yılı Mart ayında olagelen şiddetli olaylar hakkında hiç bir şey konuşmadı.

Hükümet, Programını, Yasama Önceliklerini ve Yönetmeliğini tamamlıyor

22-23 Aralık 2004 tarihinde düzenlenen toplantısında Kosova Meclisi, hükümetin gelecek üç yıl içerisindeki öncelikleri, politikaları ve stratejisi de dahil olmak üzere Hükümet Program tasarısını görüştü. İktidarda olan koalisyon ve muhalefetin Meclis üyeleri-milletvekilleri evrak tasarısı konusunda çok sayıda önerileri ileri sürdüler. Tüm düşüncelerin ve önerilerin incelenmesinden sonra, Hükümet kendi Programı ve Önceliklerini kapsayan 30 sayfalık geniş bir evrakı yayınladı. Hükümet, aynı zamanda, 2005 yılına ait "Yasama Gündem sırasını" ,Standardların Gerçekleştirilmesi Planına değin 20 yasayı da dahil etmek üzere 2005 yılının sonunda Meclis'te görüşülecek olan 122 yasa listesini de kabul etti. 1 Şubat tarihinde Hükümet, Standardların Gerçekleştirilmesine ilişkin Plan'ın gerektirdiği Yönetmeliği kabul etti.. Eski hükümetin çalışma görgülerini olduğu gibi değişik uluslararası örgütler tarafından belirlenen diğer hükümetlerin yönetmeliklerini göz önünde bulundurarak, yeni hükümetin Yönetmeliği ayan, kapsamlı ve iyi düşünülmüştür. Yönetmelik, Başbakan ve Bakanlar arasında interaksiyonun olmasının altını çizerek, hükümete ait olan yasal aktlerin yayınlanmasını, hükümet çalışmalarının koordinasyonu ve planlaştırılmasını, Meclis'in GÖE organları ve örgütleri ile ilişkilerin kurulması ayarlamaktadır. Tüm bu üç evrakı Başbakanlığın web sitesinde bulabilirsiniz.:

<http://www.pm-ksgov.net/index.php?lang=en>

Meclis genel kurul oturumu düzenlendi; Başkanlık parti fonu için karar getiriyor

23 Şubat tarihinde düzenlenmiş olan genel kurul toplantısında, diğerleri arasında, Kosova Meclisi'ni 2005 Kosova Konsolide Bütçesi (KKB) yasasını ve STÖ'lerin birleşme özgürlüğünü kabul etti. Meclis Başkanlığı, 1 Mart tarihinde KKB'den politik partilere fonların dağıtılması formülünü kabul etti. Bu formüle göre Meclis'teki her politik oluşuma, sahip oldukları sandalyelere orantılı olarak bir ödenek temin edilmektedir. Şimdiki formül, geçen yıllar içerisinde kabul edilmiş olan formüllerden daha başarılıdır. Bu formül ayrılmış olan 20 sandalyeyi 100 Meclis sandalyesinden ayırmamaktadır.

KMSL, GÖE' lere katılmak istediğini bildirdi

Kosova ile Metohiya Sırp Listesi (KMSL), 24 Şubat tarihinde GÖE'lere katılmak istediğini bildirerek Belgrad Hükümeti ve Kosova'ya ait Hükümeti Konseyi'nden bu konuda ayan tutumlarını belirtmelerini istemiştir. "İlk sırada Sırbistan Başbakanı Vojislav Kostunica'nın bu konudaki düşüncesini istiyoruz, çünkü o Kosova Sırplarının seçimlere katılmalarına karşı gelmişti," dedi KMSL üyesi Randjel Nojkiç. KMSL'ne göre onların temel hedefi Sırp topluluğunun yaşam koşullarını düzeltmek ve aynı zamanda standartlara karşı saygı gösterilmediğini ve Kosova Arnavutlarının temel hedeflerinin gerçekleştirilebilir olmadığını belirtmektir. KMSL, Belgrad'ın resmi görevlilerinin bu konudaki cevapları ertelenirse onların ademi merkezîyetçilik çalışma gruplarına katılacaklarını belirttiler.

Konu hakkında yorum yapması istenilen Sırbistan Yurttaşlar Girişimi lideri ve Geri Dönüş ve Topluluklar Bakanı Slaviša Petkoviç, KMSL'nin katılmamakla büyük bir yanlışlık ve zorluklar yaratmasından sonra bunun KMSL'in bir manevrası olduğunu belirtti. Sırbistan Başbakan danışmanına olumsuz bir yanıt vererek, KMSL' nin katılıp katılmayacağı ortada olan bir şeydir. Kosova Hükümeti KMSL'nin boykotu durdurması ile ilgili hazırlığını selamlayarak onun üyelerinin somut adımlarla katılıp Belgrad'taki seçmenlere değil, Kosovadaki seçmenleri göz önünde bulundurmalarını davet etti.

Hükümet ve belediyeler açık mektup ile göç edenleri geriye dönmeye çağırıyor

25 Şubat tarihinde Başbakan, Standardlara ilişkin altı çalışma Grubu çalışmalarına Hükümet bakanları ile beraber başkanlık edip "Standardlar ve Belediyeler" toplantısına evahipliği yaptı. Bu toplantıya Belediye Meclis Başkanları, GSÖT Baş Vekili UNMIK'in Standardlar Koordinatörü ve Temas Grubu temsilcileri katıldılar. Toplantıda, belediye düzeyi içerisinde standartların gerçekleşmemesi için özürlerin olmadığını ve standartları yerine getirmeyen belediyelere karşı önlemler alınacağı belirtildi.

Kilitse standardlardan birini oluşturan geri dönüşlerin önemi vurgulanarak, toplantıda Kosova'dan göç edenlerin geri dönmelerini davet eden "açık bir mektubun" yayınlanması ile bu oturum sonuçlandı. Mektupta, Kosovadaki çoğunluğun Sırp topluluğuna karşı "özel bir sorumluluk taşıdıklarını", gasp edilen malların ve mülklerin kendi sahiplerine devretmeleri ve dini anıtlara -abidelere saygının gösterilmesi istenerek, yerlerinden olanların evlerine dönmeleri ve Kosova toplumuna entegre edilmeleri yönünde çağrı yapılmaktadır.

Hükümetin 2005 yılı bütçe önergesine karşı eleştiri

28 Ocak 2005 tarihli Meclis genel kurulu oturumunda 2005 Yılına ait Kosova Konsolide Bütçesi esasta (ilk okunuşta) kabul edildi. Bu olayın ardından, ORA politik partisi Başkanı Sayın Veton Surroi, Hükümet tarafından sunulan Bütçe Önergesi ile ilgili kendi eleştirilerini yedi noktada sundu.

Veton Surroi, ORA Başkanı

1. KONTİNÜİTE

Önerilen bütçe aslında önceki Meclis oluşumunda kabul edilen bütçelerin bir kontinüitesini oluşturmaktadır. Bu bütçenin temel özelliklerinden biri acil müdahaleler safhasında Kosova'nın esas administrasyon gereksinmelerinin karşılanmasının öngörülmesinden ibarettir. Önceki bütçe Kosova'nın ekonomik kalkınmasını sağlamadığı gibi özellikle eğitim, sağlık ve altyapı alanında temel ihtiyaçları karşılamış değildir. Bu bütçenin de bu yönde daha fazla bir şey yapması için hiç bir neden yoktur.

2. POLİTİK ÇERÇEVESİ

Miras edilen bir bütçenin devamını oluşturduğu için ondan arta kalan eksiklikleri de içermektedir.

Geçen yılki bütçe girdilerinin oluşturulduğu şekilde aynı kaynaklara göre yeni bütçenin de oluşturulmasına gidilmesi, bütçenin dıştan alınan mallara uygulanan gümrük verisinden dolması anlamına gelir. Böyle

bir şey ise sihirli bir çember örneğinde gibi ithal edilen malların tüketiminin artmasına endekslidir. Böyle bir gelişme bir yandan yerli üreticilere olumsuz etki ederken, diğer yandan iş ilişkilerde yasalara saygının gösterilmesi işlevinde kaynakların oluşturulmasına da olumsuz yansımaları olacaktır. Kosova Elektroenerji Şirketi KEK'in bütçeden yararlanması, bütçe araçlarının bu şirkete akmasını sağlaması yanı sıra onun yeniden yapılanmasını köstekleyen bir olguyu da oluşturmaktadır. Bütçe önergesinin nerede ise geçen yılın girdilerinin düzeyinde gelirleri öngörmesi yüzünden, geçen yıla kıyasen aynı veya daha dar ölçekte ekonomik etkinlikleri öngördüğü anlamına gelir. Böyle bir şey ise, bütçe önergesinin Hükümet Programı ile öngörülen ve Kosova'nın ekonomik planda hedeflenen canlanmasını sağlayamadığı anlamına gelir.

3. AÇIKLAR

Bütçe önergesi ile 105 milyon Euro tutarında bütçe açığı

öngörülmektedir. Bu bütçe açığının PTK kâr fonları ve Hükümetin harcanmayan bütçe araçlarından karşılanması öngörülmektedir. Böyle bir şey ise kalkınma için kullanılacak araçların kötüye kullanılması anlamına gelir. ORA'nın düşüncesine göre, özel sektör, tarımcılık, küçük ve orta ölçekli şirketler kapsamında istihdam imkanlarını artırabilecek bir Kalkınma Fonu'nun Kosova'da ivedi olarak kurulması zaruridir. Böyle bir fon Hükümetin veya bütçenin kullanılmayan araçlarından oluşturulurdu. Bu yönde istihdam ve kalkınma amacından hareket ederek, özel bir topluluk tarafından bu paraların Kosova'daki bankacılık cari işlemlerine sokulması temin edilir.

4. BİLANÇO VE DEVİR TESLİM

Şu an görevde bulunan Hükümet ve yeni oluşumdaki Meclis, eski Hükümet ve Meclisten görevi devralırken bir bilançonun yapılmasına değin önerimizi kabul etmedikleri için bu bütçe önergesinde kapital harcamalar veya kalem malların neler olduğunu biz ancak tahmin edebiliriz. Geçen Hükümetten hafızalarda kalanlar, çok az işin yapılması ve kabarık sayıda makam arabası ve benzeri amaçlı yüksek oranda harcamalarıdır. Eski Hükümetten devralınan makam araçları ve 'Mal ile hizmetler' kalemi kapsamında yeni Hükümetin bütçe araçlarından satın almayı planladığı makam araçları sayısına ilişkin bir raporun milletvekillerine sunulmasını öneriyoruz.

5. İSTİHDAM, EĞİTİM, SAĞLIK

2005 yılına ait bütçe önergesi ile de kamuda çalışan memur

sayısının artması trendinde bir devamlılık gözlenmektedir. Uluslar arası finansi enstitülerinin talimatlarından hareket ederek böyle bir gelişmenin durması ve geriye dönmesini talep ediyoz. Bu olgudan hareket ederek kamuda (administrasyonda) çalışan personelin sayısında öngörülen azalma ve eğitim ve sağlık alanına araçların rebalansına ilişkin bir raporun sunulmasını da talep ediyoruz.

6. YASALAR, YETKİLER

Bütçe önergesi, çıkarılacak olan yeni kanun tasarıları ve bu arada Kosova'ya tanınacak olan daha geniş yetkileri hesaba katmamıştır. Bundan iki gün önce de gördüğümüz gibi, bir sorumsuzluk örneğini sergileyen bu Melis, kurallara da saygı göstermeyerek, bütçeye getirecek maliye yükü belirtilmeyen yasa tasarılarını kabul etti. Hükümet ve Meclis, transfer edilecek yetkiler ve yasaları da gözönünde bulundurarak, ilerdeki dönemde onların bütçeye yansımalarını da öngörmelidirler.

7. ŞEFAFSIZLIK

Geçen hükümetin bütçe harcamalarının tekrar gözden geçirilmesi ve olası kötüye kullanmaların incelenmesine değin önerimizi Meclis kabul etmedi. Bu sayede, malesef, cezaların verilmesi olasılığı ortadan kalktı. Aralık ayının 20 günü içerisinde 160 milyon üzerinde euronun harcanması, bu Hükümetin kamu paralarının sorumsuzca harcanmasının bir örneğini oluşturmaktadır. Şeffaflığın olmadığı durumlar bunlara izin vermesi yanı sıra, bütçe araçlarının Kosova için değil, özel şahısların ceplerine akmasına da imkan sağlamaktadır.

Başbakan istifa etti

Kosova yurttaşları,

Kosova'da olagelen son savaş esnasında 12.000 kişi öldü, yüzbinlerce kişinin onuru kırılmış ve tecavüzlere uğramışlardır. 120.000'den çok ev yakılmış, etnik temizleme doğrultusunda bir milyondan çok insan zorla evlerinden kovulmuşlardır. Kurtuluş savaşında çok sayıda kurban vermemiz gerekiyordu. Gün bugün aile üyeleri ve yakınlarının kadelerini bilmeyen binlerce ailenin üzüntüsü ve kâbusu devam etmektedir. Ve biz hala çalışmalarımızı tamamlamış değiliz.

Diğer andan, 1999 yılından bu yana biz bağımsızlığımızı elde etmek yönünde önemli bir yol aldık. Bu, Kosova için büyük bir başarı olmakla birlikte bizim Avrupa Birliği ve NATO'ya doğru kararlı ilerlememizin bir başlangıcıdır aynı zamanda.

Hükümetin başına geçtiğim üç aydan bu yana, Kosova'nın nihayi statüsüne doğru yürümek için uluslararası topluluk tarafından hazırlanan standartların gerçekleştirilmesinde çok az kişinin beklediği oranda başarı kaydettik. Bu şekilde Kosova'nın nihayi statüye kavuşması doğrultusunda uluslar arası topluluğun saptadığı ödevleri yerine getirmeyi hedefledik. Bu yönde önceleri olduğu şimdi de nihai statüs olarak tam bağımsızlık ve ülke egemenliği temel amacımızdır. Demokratik, hoşgörülülük ve geleceği olan bir ülkenin oluşturulması yönünde kararlı olduğumuzu gösterdik. Öyle bir ülke ki hem vatandaşlarımız, hem de uluslar arası topluluk tarafından saygı görecektir. Bu dönem içerisinde uluslar arası gayelerimizi doğru bir şekilde anladı ve e onlarla beraber bu doğrultuda daha yapıcı bir işbirliğinde bulunduk. BM Genel Sekreteri Özel Temsilcisi, Sayın Jessen – Petersen benimle sıkı bir işbirliği sürdürdü, ayrıca kendisi Kosova'nın çok büyük bir dostudur.

Kosova vatandaşları, şimdiye kadar katettiğimiz yolu hiç bir şey durduramaz. Aramızdan herkes halkımızın yüzyıllardan beri çektiklerine son verilmesi ve ülkemizin en nihayet bağımsızlığına kavuşması için gereken her tür kurbanlığa hazır olmalıdır.

Bugün benden bir kurbanlık daha yapmam istendi ki böyle bir şeyin olageleceğine ben hiç ihtimal vermiyordum. La Hey Mahkemesi'nin bana karşı bir iddianame çıkardığını bugün öğrenmiş bulunuyorum.

İlk başta şunu söylemek isterim; bana yüklenen tüm suç iddialarına rağmen masumum. Bunu söylerken ilk sırada kendi halkım önünde sorumlu olduğumu ifade etmek isterim. Savaş süresindeki tüm davranışlarım savaş töresi, bu alanı düzenleyen uluslar arası kurallar ve insanlara yakışır davranışlardan ibarettir. Daha önce de ifade ettiğim gibi bütün zaman içerisinde demokratik bir toplumun oluşturulması ve ilerici dünyanın bölümü olmamız için çaba harcadık. Şu anda her ne kadar adaletsiz görünse dahi uluslar arası yargı organlarıyla da işbirliği yapacağımız da kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Böyle bir sürecin başlatılması beni derinden sarstı. Ülkem için en çok verdiğim anda işyerimden uzaklaştırıyorum. Ülkemin ve tümümüzün yüksek çıkarlarından hareket ederek bu davetiyeyi kabul etmem gerekir.

Ben Kosova'nın insanıyım ve ülkem için kendimi kurban etmeye hazırım. Bu yüzden bu yükün altına girmeye hazırım. Aynı zamanda sizlerden de bu olguyu kabul etmenizi istiyorum. Kabul edilmesi mümkün

görünmeyen gibi olan bir şeyi ilk sırada ülkemiz ve milletimiz için kabul etmenizi istiyorum. Ülkenin yüksek çıkarlarını düşünmenize davet ediyorum.

Özgürlük savaşçıları ile bu yöredeki halkı tamamen yoketmeye yönelik ve yöreyi enkaz altında bırakan işgalcileri aynı küfeye koyan bir mahkemenin oluşturulan uluslar arası topluluk da büyük bir yanlış içine düşmüştür. Bunun istenmeyerek yapılan bir hata olduğuna inanmak istiyorum. Böyle bir gelişmeyi onların arzulamadıklarına inanmak istiyorum. Onlardan çoğunun da benim kadar da sizlerin kadar şoke olacaklarını biliyorum. Tüm bu gelişmeler Belgrad tarafından kurulan yalan ve

bazı Sırp kriminellerin de teslim edilmesi yönünde Sırp hükümetiyle bazılarının yaptıkları pazarlıkların bir sonucudur. Kosova'da geçmişte nelerin cereyan ettiğini ve gelecekte nelerin olabileceğini bilmeyen birkaç adamın hatası tüm bunlara yol açtı. Herşeye rağmen, iddianamede ileri sürülenler için sorumlu olmadığımı bildiğim gibi, mahkemenin de bunları tasdiklayacağını biliyorum.

İlerdeki günlerde yakın arkadaşlarımla ve uluslar arası camia ile, ilerde üstleneceğim rol hakkında danışmalarda bulunacağım. Hayatım süresince yaptığım her şey Kosova'nın hizmetindeydi. Uluslar arası hukuk açısından imkansız gibi görünen

bir şeyi kabul etmekle bugün de aynı hizmeti yapmaktayım.

Şimdi de en ağır zamanlarda bana destek sunan herkese teşekkür etmek istiyorum. Kosova Geleceği için İttifaka (AAK) teşekkür etmek isterim. Yaptıkları çalışmalardan dolayı koalisyonu oluşturan tüm arkadaşlarıma şükran borcumu ifade etmek isterim. Başkan Rugova ve Parlamento Başkanı Daci'ye sundukları destek yüzünden teşekkür etmek istiyorum. Özellikle Sayın Jessen Petersen ve general De Karmebona'a bana karşı gösterdikleri samimiyet ve dostlukları için teşekkür etmek istiyorum.

Ben bugün Kosova Başbakanı görevine istifamı sundum.

Koalisyon iktidarı çatısı altında bulunan meslektaşlarımdan enstitüler arasında işbirliğini devam ettirmeleri ve iktidar ortaklığını sürdürmelerini istedim. Sadece bu şekilde, mümkün olduğu en kısa bir zaman içerisinde Kosova kendi emellerini yerine getirir. Bu olay özgürlük, demokrasi ve bağımsızlık yolumuzun kesilmemesinin yeni bir örneğidir. Ancak, bağımsızlığa götüren yoldan hiç kimsenin bizi alıkoymayacağına size söz veriyorum.

Görüşmek üzere ve teşekkürler. ,

Ramush Haradinaj,
8 Mart 2005

UNMIK Reaksiyonu

"Ramush Haradinaj'ın Kosova Başbakanı görevinden istifa etmesi kararını aldım. Tabii ki bu karara saygılıyım, ama böyle bir gelişmenin ardında büyük bir boşluk bırakacağı olgusunu gizleyemiyorum. Ramush Haradinaj'ın dinamik liderliği, kararlılığı ve vizyonu için teşekkürler. Bugün Kosova kendi geleceği ile ilgili statüsü gerçekleştirmeye her zamankinden daha yakındır. Ben şahsen artık yakın bir partner ve arkadaş ile çalışmadığım için üzgünüm.

Bugün getirmiş olduğu kararla, Sn Haradinaj, Kosova çıkarlarını kendi çıkarlarından daha üstün tuttuğunu gösterdi. Kosovalıların da Ramuş Haradinaj gibi aynı şeref ve olgunluk ile cevap vermeleri önemlidir.

Bu gelişme ile ilgili şoku ve kızgınlığı anlıyorum. Kosovalıların kendi hisselerini barışçı bir şekilde belirtmeleri için çağrıda bulunuyorum. Şiddetli bir cevap Kosova'ya yardım etmez. O sadece Kosova'nın ileriye doğru olan

yolunu kapatmak isteyenlere hizmet edebilir. Böyle bir hareket son zamanlarda Kosova'nın elde etmiş olduğu her şeyi olduğu gibi ve özellikle de Ramuş Haradinaj'ın liderliğinde son zamanlarda kaydedilen tüm başarıları gölgeye düşürebilir.

Şu suçsuz olduğuna dair inancına rağmen Sn Haradinaj'ın Layey Mahkemesi ile işbirliği yapması ile ilgili kati kararı, kendisi ve ailesi, Kosova ve çok sayıda arkadaşları ve partnerleri ve UNMIK de dahil, için acı olduğu halde, Kosova'nın uluslar arası topluluğunun sorumlu bir üyesi olduğunun bir örneğidir. Sayın Haradinaj'ın çok çaba ve katkıda bulunduğu Kosova'nın geleceği için hizmette bulunma olanağında olacağına inanıyorum.

Şu ağır günlerde sakin ve şerefli olmamız önemlidir. Anayasal Çerçeve ve uygulanmakta olan kurula uyumlu olarak, Başbakan Vekili geçici olarak Hükümeti yönetecektir. Bu arada ben de Kosova politik liderleri ile çalışarak hüküme-

tin çalışmaya devam edip bir an önce yerinde olmasını ve çalışmalarını aksaksız olarak ertelemeyen devam etmesini, bu yaz standartların ne kadar yerine getirilip getirilmediğinin kapsamlı bir şekilde gözden geçirilmesi ve dahageçerlede onun statüsü ile ilgili konuşmaların yapılmasını görmek istiyorum. Bu önemli anda Kosova'nın yüksek çıkarlarının elde edilmesi doğrultusunda tüm politik liderlerin sorumluluk gös-

termelerini davet ediyorum. Beraberce şu anki zorlukları atlatıp , Kosova'nın Avrupa yolundaki yoluna devam edip serbest, demokratik, çok uluslu,, istikrarlı ve ileriye doğru bir Kosova için çalışmaya devam edeceğiz.."

Genel Sekreter Özel Temsilcisi

Søren Jessen-Petersen

8 Mart 2005

Avrupa Parlamentosu Kosova'nın nihayi statüsü doğrultusundaki süreci tartışıyor

Brüksel'de bulunan Avrupa Parlamentosu, Kosova'nın nihayi statüsünün ele alınıp görüşüldüğü ve tartışıldığı bir yerdirdi. 25 Ocak 2005 Avrupa Dış İlişkiler Komisyonu, Kosova hakkında geniş kapsamlı bir Kamu Dinlentisi toplantısı düzenledi. Bu toplantı ile Avrupa Parlamentosu yeniden Kosova konusunu ele aldı. Geçen yıllar içerisinde Kosova hakkında burada birkaç rezolusyon kabul edilmişti. Önceleri düzenlenen kamu dinlentisi toplantılarına Kosova Meclisi üyeleri de katılmıştı.

Franklin De Vrieze

Avrupa Parlamentosu'nda konuşan kilitli kişilerden biri Balkanlar hakkında birkaç kitap yazan Sn Misha Glenny'di. Onun sözlerine göre 2005-2006 yılları "çok zor yıllar" olacak. Bu dönem içerisinde yörenin tarihini oluşturan "Avrupa barut fıçısı" sona erecek ve nihayi statüs ile ilgili müzakereler başarısız olarak sonuçlanırsa şiddet riski artabilir, fakirlik ve örgütlü suç olaylarında da büyüme beklenebilir. Kosova'nın geleceği ile ilgili yapılan tartışmalarda Kosova'da Arnavut ile Sırp topluluğunun görüldüğünden de daha çok birbirini ile karışık oldukları

için Sırp'ların güvenliğinin garanti edilmesinin özellikle Kosova geleceği için çok önemlidir. Kosova'nın nihayi statüsü görüşmelerinin Belgrad hükümetinin katılmıyacağı istikrarsız olabileceğinden hareket ederek, Sn Glenny uluslararası topluluğunun bu yöre için tasarlanmış olduğu planlar ile Sırp hükümetini ikna etmenin kilitli mesele olduğunu vurguladı. Kosova'nın parçalanması ile ilgili tehlikelere işaret ederek, İbre nehrinin güneyinde yaşamakta olan Sırp'ların Presevo-Bujanovac yöresine yönelecekleri ve bunun da burada

hasas olan dengeyi bozacağını uyardı. Kosova ile ilgili müzakereler sürecinden Belgrad'ın çekilmesinin bu yörede uzun bir süre istikrarsızlığa yol açacağını belirten Sn Glenny, Sırbistan'ın kendisinin de aynı fikirde olmadığını vurguladı. Başbakan Kostunica'ya karşın, Başkan Tadiç, Kosova Sırp'larının 2004 yılının Ekim ayında düzenlenen seçimlere katılmaları gereksinimini vurgulamıştı. Sn Glenny'ye göre Sırbistan ile ilgilenilmesi gerektiğini ve Batı Balkanlar için daha esnek AB ölçütlerinin uygulanması gerektiğini savundu.

Centre d'Etudes et de Recherches Internationales (CERI) Merkezi öğretim görevlisi Jacques Rupnik, 2004 yılının Mart ayında olagelenlerin sonucu gözlenen gerileme süreci olarak sadece Kosova'da değil Belgrad'taki siyasetçilerin de artık bu konu hakkında konuşmak istemediklerini belirtti. Sn Rupnik, eski Sırbistan Başbakanı Zoran Djindjic ile yapmış olduğu görüşmesini hatırlatarak o görüşmede Zoran Djindjic'in kendisine "Kosova artık kapanmış bir sayfadır - ama siyasi koşullar böyle bir gelişmenin ilan edilmesi için hâlâ elverişli değildir" dediğini belirtti. 2003 yılının Aralık ayında düzenlenen seçimlerden sonra Radikal Partinin seçimleri kazanmasından sonra, politik durum daha da bileşik oldu. Sn Rupnik, Kosova'daki Sırp azınlığına uzunsürelili çözüm-

ler üretmesinin uluslararası topluluk için ciddi bir sınavı oluşturduğunu hatırlattı. O aynı zamanda protektoratın "çocuksu bir davranış" olduğunu, Kosova Meclisi'nin bütçe ile vergi konusunda en önemli yetkilere sahip olmadığını belirtti. Sn Rupnik Kosova için "şartlı bir bağımsızlığı" savundu. Koşullar arasında tüm politik güçlerin şiddetten ve sınırlar değişiminden (Arnavutluk ile birleşme- Anschlussverbot) uzak durup Sırp azınlığının politik sürece katılma hakkının garanti altına alınmasından geçtiğini vurguladı. AB "her ne şekilde olursa olsun Avrupa Birliği yörüngesine girmek" şeklindeki vaadini de yerine getirmeli, bu sayede de milliyetçilere göre daha iyi bir geleceği temin etmelidir.

Uluslararası Kriz Grubu'ndan (ICG) Dr. Nicholas Whyte geçenlerde Kosova hakkında yapılan rapor ile ilgili sonuçlara değindi.

Status-quo'nun devam edemeyeceğini belirterek, Kosova'nın yasal ve anayasal durumu yüzünden görülen ekonomik gerilemeye işaret ederek bunun sonucu olarak yeni şiddet olaylarının çıkabileceği tehlikesine işaret etti. Bu yüzden onun sözlerine göre, azınlık haklarını garanti eden bağımsız bir Kosova'nın kurulması doğrultusuna tüm tarafların hemen çalışmaya başlamaları gerekir. Rupnik'e göre Sırbistan'ın gerçeği kabul

edip Kosova'nun artık Belgrad idaresine dönemeyeceğini kabul etmesi ve Kosova'nın bağımsızlığı kazanması için onun azınlık haklarını kabul etmesinin bir koşul olduğunu bilmelerinin gerektiğini özellikle vurguladı.

UKG- ICG raporu Kosova'nın 2005 yılı ortalarında uluslar arası tarafından tanınmasına ilişkin kararlar ve olaylar tarihini saptamaktadır. UKG-ICG nihai statüsün saptanmasından önce Temas Grubun dört esas kuralı saptamasını savunmaktadır: Kosova'nın bağımsızlığı kazanması doğrultusunda ilerlemenin kaydedilmesi için azınlık

haklarının korunması çok önemli bir etkidir. Kosova'nın ne Belgrad idaresine dönmesi, ne bölünmesi, ne de Kosova'nın Arnavutluk ya da komşu bir ülke veya bölge ile birleşmesi desteklenecektir. Aynı zamanda bunun başlatılması ve hangi süreçlerle gerçekleştirilmesi gerektiği ile ilgili BM Genel Sekreteri tarafından Özel Temsilci atanmalıdır. 2005 yılının ortalarında BM, Kosova'nın demokrasi, iyi bir idare ve insan hakları standartlarını gerçekleştirmesi göreviyle görevlendirilen Kosova hükümetinin hazırlığını değerlendirecektir. Değerlendirme olumlu not

alır, Özel Temsilci karar metninin tasarısını -- 'Kosova Anlaşmasını' -- hazırlayacak, uluslar arası konferansta ise onun ayrıntıları belirtilecektir. UKG' na göre Kosova Meclisi uluslar arası yardımı ile birlikte Anayasa'yı tasarlamaya başlayıp azınlıkların korunmalar ve onlara karşı gereken saygının gösterilmesi koşullarını da yerine getirmelidir. Uluslar arası Konferansı tarafından kabul edildiği takdirde Anayasa metni önerilen Kosova Anlaşması'nın bölümünü oluşturacaktır.

Geçmişte olagelenleri ve gelecekteki hareketler hakkında belirsizlikten hareket edere,

UKG-ICG, Kosova'nın bağımsızlığı alanında bazı sınırlandırmaların yapılmasını savunmaktadır: Kosova Yüksek Mahkemesine birkaç uluslar arası savcı atanacak, belirli uluslararası temsilciler azınlık hakları ile ilgili kilit konuların olduğu gibi uzlaşmaya varılan görevlerin bu mahkemeler önüne getirilmesini temin etmek için hazır olacaktır. Kosova'da uluslararası gözetlemeyi - - 'Kosov Gözetleme Misyonu' - temin edecektir. Bu Misyona görevi geniş bir uluslar arası topluluğa rapor vermek ve eğer Kosova çalışmalarında başarılı değilse ve verdiği sözü tutmazsa

gerekli önerileri önermektir. Bu adımları izleyerek, UKG-İÇG uluslararası Konferansın düzenlenmesini ve referandumda Kosova yurttaşları tarafından Anayasa'nın kabul edilmesini savunmaktadır. Sırbistan -- ve belki de Rusya'nın -- planın bir bölümü veya tamamını reddedebileceğinden hareket ederek, UKG-İÇG önerilen sürecin bu durum karşısında tutsak olamayacağını belirtmektedir: Kosova'daki durum çok hasastır, uluslararası topluluğunun status quo'yu belirsiz bir süre beklemede bırakması da uygun değildir. Özellikle Kosova Sırp azınlığının statüsü için Sırbistan'ın kaygıları hesaba katılırken, Belgrad'a "onunla ya da onsuz trenin hareket ediyor olması" hakkında net mesajların verilmesi ve kendisinin en iyi kararların bütünlüklü olarak getirilmesine katılması doğrultusunda cesaretlendirilmelidir.

Tartışmalar süresince Avrupa Parlamentosu üyelerinin (APÜ) öneriler ile uzlaştıkları görüldü. Bazı Avrupa Parlamento üyeleri saptanmış olan zaman süresi için kuşkularını ifade etti. APÜ Swoboda (Almanya) bağımsızlığı desteklediğini ama koşulların sullandırılmaması gerektiğini belirtti. Avrupa değerlerine karşı saygının gösterilmesi ve Kosova'nın multi tarihinin bilinmesi gerektiğini belirtti (2004 yılının Şubat -Mart döneminde Meclis duvarlarındaki murallar - resimler - hakkında olumsuz düşünceler verilmiştir). Kosova statüsünün Belgrad ile ya da Belgrad'sız da kararlaştırılabileceğini uyardı. APÜ Jelko Kacin (Slovenya) Kosova Sırplarının kendilerine kapanmaları ve seçimleri boykot etmeleri çözüm getirmemektedir. Avrupa yolunda ekonomik çözümün bulunmasıyla Kosova'ya açıklık lazımdır. Kosova, Karadağ, Makedonya ve Bosna Hersek arasında yöre-

sel serbest alışveriş anlaşmasının yapılmasını savunarak, Arnavutlar ile Sırpların (Bosna Hersek ve Karadağ'dan) ekonomik interaksyonu temin edecektir - bu ise statüs görüşmeleri için faydalı olacaktır.

GSÖT Özel Danışmanı Sn. Kim Freidberg, Kosova'da son gelişmeler hakkında olduğu gibi UNMIK'in gelecekteki beklentileri hakkında bilgiler verdi. Güvenlik alanındaki ilerlemeler hakkında olduğu gibi 2004 yılının Mart ayında olagelen şiddetli olayları süresince yıkılan okulların ve evlerin onarımı konusunda elde edilenleri ortaya attı. Standardların gerçekleştirilmesindeki öncelikler tanımlanarak onların tümü azınlıklara odaklanmış bulunmaktadır. Egemenliğe bağlı olmayan alanlarda GÖE'lere daha fazla yetki transfer edilmiştir. Aynı zamanda, sorumluluk siyaseti de yerindedir ve kültürel alanlarda ilerlemelerin kaydedilmesini zorlaştıranlara ve görevlerini yapmayanlara karşı (azınlık hakları, hareket özgürlüğü, yerlerinden olanların geri dönmeleri, hizmetlerin herkese eşit olarak yapılması, sorumlu bir medya ve güvenlik gibi) GSÖT tarafından cezalar öngörülmektedir. Ekonomide de yetkiler aktarılmıştır. Sn. Freidberg, Başbakan Haradinay'ın enerjik ve kararlı bir iktidarın başında olmak istediğini, gerçek bir ilerleme kaydetmek için Hükümetin hazır olduğunu ve azınlıklara elini uzatmak istediğini hatırlattı. Sn. Freidberg, Kosova Sırplarının bu süreçlere katılmaları ile ilgili hayal kırıklığına uğratan örnekler verdi.

İleriye doğru giden yolda, Sn. Freidberg, Standardların gerçekleştirilmesi ile ilgili dönemsel gözden geçirmelerin yapıldığını, elde edilen ilerlemenin Temas Grubu ve Güvenlik Konseyi tarafından

ölçülebileceğini kaydetti. Kasım ayından itibaren üç aylık bir dönem için yapılan değerlendirme ile ilgili, bazı ilerlemeler kaydedilmiş, ama özellikle evlere geri dönmeler ve hareket özgürlüğü alanında yapılması gereken daha çok şeylerin olduğuna işaret etti. Bunun çerçevesi içerisinde, Sn. Freidberg, Kosova Sırplarının enstitülere katılmayışları yüzünden ilerlemenin kaydedilmediğini, ilerleme kaydetmek için çaba harcayanların çabalarının değerlendirildiği durumda bunun etkileyici olmayacağını belirtti. Statüs konusunun aydınlığa kavuşması Kosova'nın ağır olan ekonomik ve sosyal durumunun düzeltilmesine yardım edecek ve Belgrad'ın kendi ekonomik ve sosyal önceliklerine odaklanmasına izin verecektir, dedi Sn. Freidberg. Ayan bir yaklaşım ve ayan bir program ile şansların arttığı açıktır. "En nihayet Kosova'nın gerçek bir çok uluslu topluma dönüşme olanağına doğru gittiğini, toplulukların çoğunun statüs rezolusyonu yolunun azınlık haklarının konsolide edilmesinden geçtiğinin farkındadırlar. İnaniyoruz ki azınlıklara el uzatmak ve onları topluma kazandırmanın farkına varılmıştır. Örnek olarak biz şimdi ademi merkezizetçiliğin gelişmesinde hızlı bir ilerlemenin kaydedildiğini ve bazılarında ve bir zamanlarda onu isteyenler arasında Kosovadakiler ve Belgradtakiler de dahil olmak üzere şaşkınlık yarattığını görüyoruz." Sn. Freidberg çözümlerin aranması rizikosundan söz ederek teritoryel parçalanma veya ayrılmanın gerçek çözümleri oluşturmadığını belirtti. -2005 yılının ortasında Standardların olumlu olarak değerlendirmesi yapılırsa, çok sayıda konuların görüşülmesi gerekir. Hiçbir Kosova 'post-status' yetkilisinin Avrupa bütünleşmesi

doğrultusunda istikrarlık ve hareket özgürlüğünün temin edilmesi yönünde hiç bir uluslararası personelinden daha fazla yardım istemesi beklenemez.

Sırbistan-Karadağ Bakanlar Kurulu çerçevesinde olan Kosova Metohiya Koordinasyon Merkezi Başkanı Sn. Nebojša Çoviç, "UNMIK'in görevi bağımsız bir devlet kurmak değildir" dedi. Belgrad ile uzlaşma yapılmadan Kosova statüsünü çözmek isteyenlere bu çözümün uzun sürecek olan-nihayi bir çözüm olmayacağını uyardı. O, aynı zamanda şimdiye kadar kaydedilen başarı hakkında değerlendirme yapan Kosova Başkanı politik danışmanı Sn. Skender Hyseni'nin, tek sorunun "bağımsızlık - ne zaman?" olacağını belirtmesiyle ilgili değerlendirmesini soru işaretine getirdi. Bağımsızlığın pratik bir soru olduğunu belirten Skenderi şunlara işaret etti: Kosova'nın uluslararası finans enstitülerden borç alma imkanları yok ve komşuları ile işbirliği sürecinden faydalanamıyor. Bağımsızlıktan sonra yöresel Schengen anlaşmasının yapılması çok iyi olurdu. Sn. Hüseni şu anki belirsiz politik durumun gerginliğin tırmanmasına neden olabileceğini uyardı.

Avrupa Parlamentosu Güney Doğu Avrupa ilişkileri Delegasyonu başında bulunan APÜ Doris Pack (Almanya), Sırbistan veya Kosova'nın aralarında görülen sorunları çözümedikleri sürece AB içinde görünmek istemediklerini katılımcılara hatırlattı. Belgrad dışında veya ona karşı bir çözümün olmadığını vurguladıktan sonra, Kosova'nın sınırlarının değişmeyeceğinin de altını çizdi. O, ancak yurtlarından olan kişilerin evlerine ve mültecilerin geri dönmeleri, insan haklarının korunması ve diğer koşulların yerine getirilmesinden sonra Kosova'nın bağımsızlığını kazanabileceğini belirtti.

Yöre Parlamentoları ile Sivil Toplum Örgütleri arasında işbirliğin kurulmasına ilişkin yeni çabalar

Lulzim Peci, Yönetim Müdürü

Kosova Araştırma ve Gelişme Politikası Enstitüsü (KIPRED)

Geçen yılın (2004) Aralık ayında Hollanda'nın Doğu Batı Parlamento Pratiği Projesi (EWPPP), Batı Balkanların parlamentoları ve seçkin STÖ'leri ile üç yıl süren bir programı başlattı. Bu program yasama ve yurttaşlar adını taşımaktadır ve Batı Balkanlarda demokratik enstitülerin ve sivil toplumun güçlendirilmesini hedeflemektedir.

Hedef gruplarını parlamento üyeleri ve personeli, Arnavutluk, Bosna Hersek, Kosova, Makedonya ve Sırbistan ile Karadağ STÖ temsilcileri oluşturmaktaydı.

Kosova projesinin ve bireysel düzeydeki projenin sürekli etkinliklerinin bir parçasını oluşturan Kosova meclisi üyeleri, Meclis çerçevesi içerisindeki parlamento grupları şefleri ile yapılan işbirliği üzere seçilecektir. Kosova'ya ait olan DBPPP'nin STÖ partnörü

Kosova Araştırma ve Gelişme Enstitüsü'dür (KIPRED).

Programın hedefi, karar verme sürecinde demokratik enstitüler ve sivil toplum katılımının geliştirilmesi amacıyla Batı Balkan ülkeleri parlamentolarına ve STÖ'lere yardımda bulunmaktır. Bu yardım, Batı Balkan ülkelerinde demokratik enstitülerin kapasite yapılanması doğrultusunda iç etnik çatışmaların, aşırı sağdan kaynaklanan politik gerginlikler, rüşvetö fesat ve örgütlü suçların giderek arttığı ve en büyük engeller olduğu dönemde gelmektedir.

Bu program yöredeki ülkeler ile bireysel düzeyde çalışacak ve etkili bir demokratik gelişme için yöresel şeffaflık ile irtibat önemine ağırlık verecektir. İstikrarlı ve barışçı bir Avrupa güney kanadının kurulmasına dayanan yöresel unsurun

Avrupa'nın geleceği için hayati bir öneme sahip olduğu altı çizilmektedir.

Program, Parlamentolar ve STÖ'lerin yıllık konferansını kapsayarak, yöre için önemli olan konular hakkında çözümleri temin etmek ve fikirleri paylaşmak ereğiyle parlamento üyelerinden oluşan timleri ve STÖ temsilcilerinden oluşan yöresel ekipleri bir araya getirmektedir; iki yılda bir düzenlenen yöresel yuvarlak masa toplantıları; ortak parlamento/sivil toplum delegasyonlarından oluşan üç taraftan oluşan heyetlerin üçüncü bir parlamentoyu/ülkeyi ziyaret etmeleri.

13 Ocak 2005 tarihinde Üsküp'te DBPPP ile yöresel partnörler arasında düzenlenen toplantıda üç tarafın katılımıyla iki ziyaretin yapılması konusunda uzlaşmaya varılmıştır. Kosova, Makedonya v Karadağın parlamento /sivil toplum örgütleri bir üçgeni temsil etmekte, Arnavutluk, Bosna Hersek ve Sırbistan ise diğer bir üçgeni temsil etmektedir.

Kosova, Makedonya ve Karadağ'dan oluşan üç taraflı yöresel görüş teatisinde tartışılacak olan konular bu parlamentoları/ülkeleri etkileyen ortak konular olacaktır: Ademi merkeziyetçilik (yerinde yönetim – desentralizasyon) ve Yöresel Hükümet Reformu, Politik Partilerin ve Hükümet Enstitülerinin Demokratikleşmeleri, Yöresel İşbirliğin artırılmasına ilişkin olanakların araştırılması.

Bu alanlarda elde edilen tecrübe ve fikir değiş tokuşu ile konuyla ilgili yerli ve uluslar arası uzmanların katılımı böl-

gesel planda danışma diyalogunun kolaylaşmasını hedeflemektedir. Bu sayede konuyla ilgili öğrenilen bilgilerden de yararlanılarak tüm yöredeki ülke ve orada yaşayan insanları mutlu kılacak çözümlere nasıl varılacağı ve bu sorunların hangi şekilde çözüleceğine çareler sağlayacaktır.

Bununla birlikte ülkenin parlamento/sivil toplum ekipleri program planlaması ve onun gerçekleştirilmesini saptamak ve denetlemek amacıyla sivil toplum örgütleri sıralı olarak toplantı düzenleyeceklerdir. Ülke ekipleri, odak konuları seçme, öncelikleri saptama, yöresel etkinliklerde dengeli katılımı temin etmek ve program malzemelerinin hazırlanması doğrultusundaki sorumluluğu üstleneceklerdir.

Program aynı zamanda, genç parlamento liderlerinin uluslararası ilişkiler ve siyaset yapma alanındaki eğitimlerini ve bilgilerini genişletmeleri için ek olanağı temin edecektir. DBPPP Hollanda'da var olan akademik enstitülerde kısa süreli etüd ziyaretlerinin yapılması amacıyla belirli ülkelerin parlamento temsilcilerini/STÖ sektöründen seçilmiş olan temsilcilere küçük burslar temin edecektir.

Bu programın, "Kosova'ya ait olan Standardlar" ın gerçekleştirilmesine yardımda bulunmaya ait olan ek araç olarak ve genel olarak Kosova'da demokrasinin gelişme düzeyine ulaşması ereğiyle Kosova Araştırma ve Gelişme Politikası Enstitüsü- KIPRED tüm ilgili taraflar ile işbirliğin yapılmasını ümit etmektedir.

UNMIK Hukuk danışmanı Sn Alexander Borg-Olivier ile söyleşi

“Partnörler gibi çalışmalıyız”

Franklin de Vrieze ve Uli Steinle, AGİT

Meclis’in gelişimini onun daha başlangıcından izlediniz. Size göre son üç yıl içerisinde Meclis’teki temel gelişmeler nelerdir ve Meclis’in hangi alanlarda daha da gelişme kaydetmesi gerekir?

Genel olarak enstitü yapılanmasında olduğu gibi özellikle de Meclis içerisinde büyük bir ilerlemenin kaydedildiğine tanık oldum. Yeni doğmuş olan bir yasama organının hemen daha başta etkili olarak çalışması kolay değildir. Çok sayıda hendikaplar-üzücü olaylar oldu ama düşünceme göre Meclis’in kendini bulması için ve daha fazla elde etmesi için daha fazla bir güvene ihtiyacı vardır. Diğer yandan Meclis belirgin bir olgunluk aşamasına ulaşmıştır. Meclis üyelerinin çalışmalara yaklaşımları beni hayranlık içinde bıraktı.

GSÖT’nin yasa tasarılarını ilan etmesini öğütlerken onaylanan yasama kalitesi hakkındaki izlenimleriniz nelerdir?

Belirli zorluklarla karşılaştıkları ve daha fazla eylemleri gerektirdikleri için yasaların büyük bir kısmı ilan edilemedi. Uzmanlar tarafından gerekli olan değişikliklerin yapıldığı ve kapsayıcı bir kaliteye sahip olan yasaların da var olduğunu söyleyebilirim. Herhalde politik nedenler yüzünden bazı yasalar güzel hazırlanmamıştır. Eskiden kimin daha çok çalıştığını göstermek için Hükümet ile Meclis arasında bazan sağlıklı bir yarışma

vardı. Bazı yasa girişimleri bütünlüklü ve gereken bir şekilde hazırlanmadı. Bu ise yasamanın gözden geçirilmesini erteleyerek bu yasamanın kabul edilmemesi ile ilgili GSÖT’nin reaksiyonuna neden olan uzmanların katılımı

ile gelişmeler kaydedilebilir. Örnek olarak ticari yasası alanında, Hükümet ile Meclis kazançlı çıkmışlardır. Ama bunun da belirtilmesi gerekir ki Meclis’in kısa bir zaman içerisinde tüm Avupa, Anayasa ve insan hakları standartlarını gerçekleştirmesi kolay değildir.

Var olan çerçeveye göre kabul edilen yasalar ne kadar tutarlıdır?

UNMIK hala Kosova’da olup bitenler için sorumludur. Yasamada tutarlılığı olmasını temin emek bize düşen görevdir. Yargıçlar ve yurttaşlar arasında anlaşmazlığa neden olan

yasaların ilan edilmesine izin veremeyiz. Arkamızdan kötü yasaları bırakmak istemiyoruz. Tutarsızlığın olmadığını söyleyemeyiz ama biz elimizden geldiği kadar tutarsızlığı azaltmak istiyoruz. Belkide sadece buzdağının tepesini biliyoruz.

UNMIK'in tüm yasaların tutarlı olması için sorumlu olduğunu söylediniz. Bu aktarılan yetkiler alanlarını da kapsar mı?

Tabii ki kapsar. Yedek ya da yetkileri havale edilen alandaki her yasa GSÖT tarafından ilan edildiği için yürürlükte-dir. GSÖT bunu demekle tüm sorumluluğu üstlenmekte ve bu yasanın, yasa kitaplarında yer alması için hazırdır.

Yasaların pratikte gerçekleştirilmesine dair AGİT'in son raporu hala çok şeylerin yapılması gerektiğini göstermektedir. Bu konudabuluşlar hakkında neler söyleyebilirsiniz ?

Meclis tarafından kabul edilen yasa genelde konu hakkında geniş bir yasal çerçeve temin etmektedir. Ama bu yasanın uygulanmasına geçildiğinde bakanlıkların ikinci derecedeki etkili akitleri temin etmeleri kapasitelerine bağlı olacaktır. Yasaların tasarı şekillerinin hazırlanmasında görülen hırs ve isteğin artık mevcut olmadığı ayandır. Düşünceme göre yasaların gerçekleştirilmesi için gerekli olan ikinci dereceli akitler alanına daha fazla dikkat edilmesi faydalı olacaktır.

Bunun çerçevesi içerisinde sorumluluğa değin mekanizmalar için büyük ihtiyaç vardır. Meclis'in, Meclisten geçen ve kabul edilen bir yasanın kaderi ile ne olduğunu araştırmaya pek hevesli olduğu söylenemez. Yasanın, yasamacının istediği gibi gerçekleştirilip

gerçekleştirilmediğini izlemek için denetleme mekanizmaları gerekir, yasamacının istediği gibi yasanın uygulanıp uygulanmadığını ve mahkemelerin bu yasalara riayet edip etmediklerini izlemeniz gerekir.

Meclis oluşumunda Koalisyon hükümetinin muhalefet ile karşılaşması gibi yeni bir durumda yasama ne şekilde etkilenecektir?

Bir yandan Hükümetin ve diğer yandan ise parlamento muhalefetine olması demokrasinin uygulanmakta olduğu ülkelerde alışlagelmiş bir şeydir. Böyle bir model genelde daha ürün verici sonuçları getirmektedir. İlk iktidarda olmayan güveni yeni Hükümette görüyoruz. İlk oluşumda, konu Meclis'e gönderildiğinde Hükümet nelerin olabileceği konusunda hiçbir zaman emin değildi. Çünkü parti bağlılığı ve anlaşmalar yoktu.

UNMIK-Yasal İşler Ofisi tarafından belirlenen ve ilan edilmeyen yasa tasarıları veya değişmelerin yapılması için Meclis'e yeniden gönderilmesi gereken yasa tasarıları konusunda görülen temel sorunlar nelerdir?

Bizi ilgilendiren temel sorunlar BMGK 1244 Rezolusyonu ve Anayasal Çerçeve ile uyum sağlama olduğu gibi GÖE ile GSÖT arasında sorumlulukların bölüşülmesine saygının gösterilmesidir. Son zamanlarda yasaların daha kolay geçmesine izin vermekteyiz. Biz kaliteye önem veriyoruz ama Meclisin de aynı zamanda sorumluluğu vardır çünkü kabul ettiği yasalar için kendisi sorumludur. Eğer yasalar Anayasal Çerçeve ya da BMGK 1244 Rezolusyonuna karşı gelirse o zaman onları

durdurmaktayız.

Bu bir yenilik midir?

Her zaman siz bunu ya da şunu yapmalısınız diyecek yerde GÖE'nin büyümesi ve kendi etkinliklerinden öğrenmesine izin verme değişme demektir.

Bu, GÖE ile geliştirilmiş olan ilişkilere da yansıtılmış mıdır?

Evet, durum oldukça düzelmiştir ve Meclis ilan edilmemiş olan yasaları artık onaylamak istemiyor. Hepimiz kendi yanlışlarımızda öğreniyoruz ve düşünceme göre şimdi daha etkili olan prosedürler vardır. Meclis ile daha iyi irtibatlar kurmak için çalışıyoruz. Başkanlığın da gelişmesi için istek ortadadır. GSÖT, bizim partnörler olarak çalışmamızı, olanaklar dahilinde yapıcı ve işbirliği kuran olmamızı öncelik olarak belirlemiş bulunmaktadır. Geçenlere kadar bizim sorunlarımız hesaba katılmayarak konular Hükümet tarafından Meclis'e gönderilmemiştir. Öyle ki Meclis zorlukların farkına varmadan tartışmaları başlatırdı. Belki de biz gerekli bir şekilde etkin olmadığımızdan ve sorunlarımızın ne olduğunu bildirmedığımız için yanlışlar yaptık.

Son görev süresi içerisinde geçen oluşumdaki Meclis, Anayasal Çerçeve'nin

değiştirilmesi için önermeleri kabul etti. Bunu şimdi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bu bir politik deneme oldu. Meclis'in nereye gireceğini biliyorduk – Anayasal Çerçeve'nin kapsamlı olarak değiştirilmesini hedefliyorduk. Anayasal Çerçeve'nin, Meclis'in özel değişiklikler yapmasını temin edeceğini ve onların önerileri UNMIK ile tartışacağını her zaman biliyorduk.. Meclis'in çağrısız kapsamlı bir gözden geçirmeye girişmesi uygun değildi. Tüm toplulukların, BMGK, UNSG, ABD ve AB gibi kilit aktörlerin katıldığı kapsamlı tartışmaların sonucu olarak Anayasal Çerçeve desteklenerek geliştirildi. Bu ise dikkatli bir dengeyi oluşturmaktadır.

Anayasal Çerçeve'ye ilişkin olan ve tartışılan konulardan biri de Meclis mandatının üç yıldan dört yıla uzatılması olanağıydı.

Seçimlerden önce bunun olması için bir anlaşma-konsensus vardı. GÖE çerçevesi içerisinde anlaşma olduğu zaman sorunumuz olmayacağını ve bunu gerçekleştireceğini sanmıştık. Ama orta –yıllık standartların gözden geçirilmesi duyurusundan sonra tüm dinamik değişti. Şimdi ise geçici olan bir Meclis'in uzatılması için GÖE tarafından bir çıkarın olduğu görülmedi.

Biyografik not:

Sn Borg-Olivier Maltalı bir avukattır ve 2000 yılından itibaren UNMIK'te Hukuk Danışmanı olarak çalışmaktadır. Anayasal Çerçeve'nin gelişmesine büyük katkıda bulunmuştur. Profesyonel hayatının büyük bir bölümünü Nev York'un BM Sekreterliği Hukuk İlişkiler Ofisinde(1973 yılından beri) geçirmiştir. Burada kaldığı süre içerisinde Birleşmiş Milletler Anayasal kuralları ve pratikleri konusu üzere ihtisas yapmıştır.

Kosova Meclisi sözcüsü Sn Sherif Konjufca ile söyleşi

Tüm Meclis üyeleri çalyımaları profiline artırylması

Edmond Efendija, UDE- NDI

Yeni Meclis üyelerine ofisini-zin rolü ile ilgili yapmış olduğunuz sunumunuzda Muhalefet etkinliklerinin kapsanması için yeterince zamanın tahsis edilmediğine ilişkin muhalefet tarafından bazı uyarılar ortaya atıldı?

Meclis üyelerinin politik yönelimlerine bakmayarak, onların çoğunluk koalisyonu ya da muhalefete ait olduklarını gözönünde bulundurmayarak, Meclis'te cereyan eden her olay medya ve bizim ofisimiz tarafından her zaman izlenmiştir. Daha doğrusu ofisimiz Parlamento üyelerinin etkinliklerini kapsaması amacıyla mediyayı davet etmekte ve bu olaylar ya da etkinlikler ile ilgili her zaman basın haberlerini hazırlamaktadır. Medyanın her zaman hazır olmamasına rağmen biz sürekli olarak bu işleri yapmaktayız. Bu haberler aynı zamanda Kosova'da var olan değişik uluslararası ofislere ve Meclis çalışmalarını için ilgi gösteren STÖ'lere de ulaştırılmaktadır. Hazırlamış olduğumuz bildirilerden çok sayıda radyo ve TV istasyonları yararlanmaktadır.

Muhalefette olmanın hoş bir şey olmadığı göz önünde bulundurulurken, ben bu Parlamento üyelerinin kaygılarını anlıyorum. Çalışmaların büyük bir bölümü Hükümet ve Meclis çoğunluğu tarafından gerçekleştirilmekte, seçmen sempatisini kazanma ile ilgili eleştiri ve politik savaşımı yürütmek işi ise muhalefete düşmektedir. Ofisimiz, her zaman muhalefet tarafından yürütülmekte olan etkinlikleri yansıtmaya hazırdır, ama politik uğraşı ve etkin-

liklerini her zaman kendilerinin gerçekleştirmeleri gerekir. Ofisimiz, hiçbir zaman yapılmayan etkinlikler konusunda yazmayı ya da herhangi bir milletvekili, bakan ya da vatandaşın kişiliği ve itibarını küçük düşürmeyi hedefleyen enfomasyon ve habe verme mecburiyetinde değildir.

Milletvekilleri ofsinizden ne gibi hizmetler bekleyebilirler?

Meclis'in Basın ve Enformasyon Ofisi Başkanlık oturumları, Meclis başkanının toplantıları, komisyon çalışmaları – gibi Meclis'in günlük etkinlikleri de dahil olmak üzere – Meclis binası içerisinde olan parlamento grupları çalışmalarını olduğu gibi Meclis'in bireysel üyelerinin çalışmalarını kapsamaktadır. Bu enfomasyonlar yüzlerce adrese dağıtılarak Meclis'in web sayfasında olduğu gibi, Arnavutça, Sırpça ve Türkçe olarak yayınlanan Meclis Bülteni'nde de yayınlanmaktadır.

Medya tarafından olayların izlenmesi için milletvekilleri kendi çalışmalarını konusunda bizleri haberdar etmeli; bundan sonra ofisimiz ek destek enfomasyonları hazırlayacaktır. Biz her zaman her hangi bir milletkilinin yazılarını Bülten'de ya da web sitesinde yayınlamaya açık ve hazırız. Ama milletvekilleri yetkili olduklarını sandığımız herhangi bir konu üzerine yazma gibi isteklerimize çok seyrek olarak yanıt verdiler. Bu herhalde çalışmalarının yoğun olmasından kaynaklanabilir. Belki de onlar değişik günlük gazeteler ve özellikle de elektronik medya ile daha sıkı işbirliğinden yana tavır ser-

gilemekte. Böyle bir durum onların yazacakları makalelerinin telif haklarını ödemek için ofisimizin belli bir bütçeye sahip olmamasından da ileri gelebilir.

Basın ve Enformasyon Ofisinin Meclis'in rolü ve kenttaşların karar verme sürecine katılma yolları konusunda yurttaşların bilinçlendirilmelerini hedefle-

yen herhangi bir projesi oldu mu?

Anayasal Çerçeve bir yasanın bir grup yurttaş tarafından da sponsor edilmesi olanağını öngörmemektedir. Sivil Toplum Örgütleri ve yurttaş grupları yasa tasarılarını hazırlayarak parlamento komisyonlarına, parlamento gruplarına ya da beş Parlamento Üyesi tarafından desteklenen tek

milletvekili tarafından sunabilir. Konukların genel kurul toplantılarını izledikleri salonun özel bölümünde yeterince sandalyenin olmaması ve uluslararası enstitülerin genel kurul toplantılarına katılmak istemesinde gösterdikleri yoğun ilgi de diğer bir zorluğu oluşturmaktadır.

Meclis, Resmi Belgelere Ulaşma Yasasını kabul etmiş bulunmaktadır. Bu Yasa yerel enstitülerin şeffaf olmalarını görevlendirmektedir. Ve yakında elektronik belge arşivi programı da çalışmaya başlayacaktır. Bu arşiv yurttaşların Meclis çalışmaları ve evraklarını okumalarına ve ulaşmalarına yardım edecektir.

Geçen dönem içerisinde, değişik yurttaş grupları, yerel ve yabancı öğrenciler Meclisi ziyaret edip Meclis'in çalışmaları ve örgütlenmesi konusunda bilgi almışlardır. Hukuk fakültesi ve Politik bilimler öğrencilerine düzenlenen eğitim dersleri dışında yurttaşların Meclis çalışmaları hakkında bilgilendirilmeleri konusunda hiçbir proje gerçekleştirilmiş değildir.

Herhangi bir yasa tasarısının onaylanmasından önce çok sayıda sivil toplum örgütleri kendi düşünce ve fikirlerini vermek isterdi, ama Meclis'in web sayfalarında yasa tasarıları ya da parlamento gruplarının gündem sırası yayınlanmıyor. Bunu engelleyen bir durum mu vardır?

Kosova'da mevcut olan sivil toplum örgütleri günden güne daha fazla kendi seslerini duruma başlamakta ve onların Kosova'daki kamuoyuna etkileri giderek artmaktadır. Enstitülerin kurulmasındaki zorluklar ve onların doğru bir şekilde çalışmalarındaki zorluklar nedeniyle, sivil toplum örgütlerinin karşılaşmakta

olduğu sorunları çok az sayıda kişinin aklına düşmüştü. Geçen oluşumdaki Meclis çalışmalarının ikinci kısmında, parlamento komisyonları aleni toplantılar düzenleyerek sivil toplum örgütlerinin sesleri de işitildi. Bildiğiniz gibi bu toplantılar açıktır ve canlı olarak TV'de verilmektedir. Gazeteciler bu tür toplantıları izlemektedir ve onların çalışmaları hakkında gereken bilgileri vermektedirler. Yasa tasarılarının onaylanmasından önce web sayfasında yayınlanması elbette ki uygun olurdu ama böyle bir şey için hiçbir zaman bir istem olmadı. Diğer bir güçlüğü ise böyle bir istem konusunda kararın ofisimiz tarafından değil, Meclis Sekreterliği tarafından alınması oluşturmaktadır.

Meclis çalışmalarının ilk safhasında parlamento komisyonları çalışmalarının medyaya tarafından izlenmesi gazetecilerin davet edilmesine kesin olarak yasaklayan Meclis Sekreterinin (uluslararası) bir emir vardı, ofisimizin personelinin dahi bu oturumları izlemesine izin verilmiyordu! Yönetmelik kabul edildikten sonra, ilgili komisyon başkanının istemi üzere medyanın toplantılara katılmasına izin verilmiştir.

Meclis oturumu öncesinde gazetecilere gündem sırasının verilmediği doğru mu?

Doğru, toplantının başında değişimlere tabii tutulabileceği yüzden toplantı ile ilgili gündem sırası gazetecilere verilmemektedir. Ama her Başkanlık toplantısından hemen sonra gelecek oturum ile ilgili gündem sırası kararlaştırıldıktan sonra, medya ile irtibat kurulmaktadır. Böylece Meclis çalışmalarını izleyen gazeteciler ilerideki toplantıda milletvekilleri tarafından tartışılacak olan konular hakkında bilgilendirilmektedirler.

Kosova Meclisi “kadın kurulu” için hazır mı?

Besa Luzha,
Friedrich Ebert Stiftung (FES)

Kosova toplumunun tüm etkinlik alanlarında kadınların durumunun güçlendirilmesi doğrultusunda sarfedilen tüm çabalardan hareket ederek, politik sahnede yeni olmayan bir fikir güncellik kazanmaktadır. Kosova Meclisi çerçevesinde parlamento grubunu oluşturacak “kadın kurulunun” oluşturulmasına ihtiyaç vardır. Bu kurulun oluşturulmasının amacı, tüm kadın parlamento üyelerinin önemli konular üzerinde işbirliğinde bulunmaları ve forum (neden konsensus olmasın) kurmalarıdır. Çünkü kadın siyasetçiler kendi erkek meslekdaşları yanında daha etkin bir katılıma ve daha büyük yetkilere sahip olmak istemektedirler. Bu “kadın kurulu” kadınların etnik ve politik bağımlılığını gözetmerek orak çıkarları korumaları ve bu yönde girişimlerde bulunmaları, sadece gruba ait çıkarları değil tüm Kosova yurttaşlarının çıkarlarını korumaları doğrultusunda kendilerine olanak sağlamış olacaktır.

2001 yılının başlarında kadın parlamento üyeleri ile yapılan yuvarlak masa toplantısında çok sayıda parlamento üyeleri ve kadın siyasetçiler tarafından yeni Kosova Meclisi çerçevesi içerisinde kadın kurulunun kurulması fikri onaylandıktan sonra, Friederch Ebert Stiftung (FES) bu fikri destekledi. Olumlu çabalar ve çeşitli örgütler tarafından gelen desteğe rağmen, bu fikir gerçekleşmedi. Heralde bu fikrin gerçek bir projede gerçekleştirilmesine değin mekanizmalar bulunamadı ya da belirli ortamlar tarafından sağlanamadı.

Çok sayıda ülkelerde yaşama alanlarında güçlü kadın kurullarının sahneye çıkması yeni bir olguyu oluşturmaktadır. Bu kollara çok sayıda kadınların seçimi ile kadınlar erkeklerle birlikte sayısız sorunları başarılı olarak çözüme kavuşturmaktadırlar. Yöremizde ve Avrupa ile diğer ülkelerde parlamento çerçevesi içerisinde bu gibi organların kurulması ile ilgili çok sayıda örnekler vardır. Onlardan bazıları Parlatonun gerçek komisyonları (Almanya'daki örnekler), bazıları ise alt parlamento grubu olarak, bazıları ise Kosova'ya daha fazla uygun gelecek olan parlamento arası kurul olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu fikir gerçekten de isabetlidir. FES, Kosova için önemli konular üzere kadın siyasetçilerin demokratik bir katılımını artırmak amacıyla böyle bir grubun çalışmasına dair tartışmaların yapılması için formların ve mekanizmaların başlatılması ve desteklenmesi için hazırdır.

Amaç Bildirisi

Kosova Meclisi'ni desteklemeyi amaçlayan demokratikleştirme programlarının koordinatörü olan Meclis Destek Girişimi (MDG), Kosova Meclisi'ni, mümkün olan en kısa zamanda, hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı, tüm topluluk ve vatandaşların eşitliğine saygılı, istikrarlı, işlevsel ve üretken bir yasama organı haline gelebilmesi için, beceril geliştirme yoluyla destekleyerek güçlendirmek ve profesyonelleştirmek için çalışmaktadır.

MDG üyeleri, bu amaç doğrultusunda, kaynakları ortak bir hazinede bir araya getirmek için çalışacaklardır. MDG'nin cabaları, demokratik yöntem kurallarının bilgisine dayalı ve bu kurallara saygılı bir demokratik siyasi kültür, saydamlık ve kamuya karşı sorumluluk, bir yasama gündeminin geliştirilmesi ve uygulanması, Yürütme'nin denetimi ve Meclis'in çokdilliliğine saygı gibi konulara odaklanacaktır.

Aşağıda adları yazılı kuruluşların koordinatörü olarak MDG, konferanslar ve eğitim amaçlı seminerler düzenleyerek, Komiteler ile eğitim programları düzenleyerek, yasama sürecine ilişkin teknik danışmanlık hizmeti sunarak, Başkanlık Divanı, Komite Başkanları ve Meclis üyelerine tavsiyelerde bulunarak, çeşitli ülkeler ve onların meclislerine mesleki ziyaretler düzenleyerek, yasama personeli ve Meclisin tercüman kadrosu için eğitim programları düzenleyerek altyapı desteği sunmaktadır. Danışman ve müşavirlerin Meclis ve komitelere yönelik çalışmaları da MDG-koordinasyonunun bir parçasıdır.

MDG'nde rol alan kuruluşlar:

Friedrich Ebert Vakfı (FEV), Friedrich Naumann Vakfı (FNV), Konrad Adenauer Vakfı, Doğu -Batı Parlamento Pratiği Projesi (Holanda), Kosova Araştırma ve Gelişme Siyaseti Enstitüsü (KIPRED) İşbirliğiyle gerçekleştirilmiştir. Avrupa Yeniden Yapılanma Ajansı (EAR), ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID) Ulusal Demokrasi Enstitüsü işbirliğiyle (NDI), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile Parlamentolararası Birlik (IPU), AGİT Demokratikleştirme Bölümü, Başbakanlık'ın etkin desteğiyle birlikte Meclis Sekreterliği, UNMIK'in IV kolu (AB) Avusturya, Belçika, Almanya, İtalya, Danimarka, İsviçre, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletlerinin Priştine'deki temsilcilikleri.

Meclis Üyeleri, Kosova Meclisi'nin ikinci görev süresinin başlangıcında yemin ediyor.

<http://www.kuvendikosoves.org>
<http://www.skupstinakosova.org>
<http://www.assemblyofkosovo.org>

Bu bültendeki fotoğraflar: Kosova Meclisi, sayfa 1 ve 4 ; AGİT, sayfalar 2 ,5, 6, 12, 15, 16, 18, 19, 20 .Avrupa Birliği, sayfalar 3 ve 13; Koha Ditore, sayfa 9. Ekspres Günlük Gazetesi, sayfa 10 ve UNMIK sayfa 11

ASI
NEWSLETTER

AGİT Misyonu Karargahları, 38000 Priştine

Tel. (+381-38) 500 162 Faks: (+381-38) 500 188

İrtibat kuracağınız kişi: franklin. devrieze @ osce. org

<http://www.osce.org/Kosova>

Bu bültende ortaya atılan görüşler katkıda bulunanların kendi görüşleridir ve Meclis, AGİT'in Kosova Misyonu ya da ASI partnerleri olan örgütlerin görüşlerini temsil etmemektedir.